كتابخانهٔ انتباه

عدد : ٢

ملتك خطاری

فلاكتلرمزك اسبابى

محررى :

تجار زاده ابراهيم حلمى

درسعادت

كتابخانهٔ اسلام وعسكرى

٤٦ — باب عالى جاده‌سى — ٤٦

١٣٢٨

مطبعهٔ خيريه وشركاسى

کتابخانهٔ انتباه
عدد : ۲

مِلّتك خطالری

فلاكتلرمزك اسبابى

محرری :

تجار زاده ابراهیم حلمی

درسعادت

کتابخانهٔ اسلام و عسکری

۴۶ — باب عالی جاده‌سی — ۴۶

۱۳۲۸

مطبعهٔ خیریه وشرکاسی

کتابخانهٔ اسلام وعسکری - تجار زاده ابراهیم حلمی

٤٦ باب عالی جاده‌سی ٤٦

بر قاچ سوز

کتابخانهٔ انتباهك برنجی کتابنده حکومتك اقتدارسزلغی، یولسزلغی کوسترمش، ملتی بوخصوصده معذور کورمشدم. ایکنجی کتابدەدەملتك خطالرینی، اجتماعی وملی بوزوقلقلرینی کوسترەجکم. بوکتاب اوتەکندن دها سربست یازلدیغی ایچون بلکه حدت ایدنلر بولنور. بن کندی دوشونجەلرمیوجدانمدن قوپوب کلدیکی کبی کاغدده نقش ایلیورم. بونلری یازارکن هیچ تردد ایتمیورم. بتون صافیت قلبمله افکارمی سربستجه دوکیورم. هیچ برقورقویی عقلمه کتیرمیورم. خطیئات وسیئات ملیەمزی عنعنەسیله کوسترمك ایستیورم. بواثرلری غایت مقدس املرله یازوب نشر ایدییورم. منسوب اولدیغم ومنسوبیتیله افتخار ایتدیکم برملتی تزییف وتحقیر ایتمکه حقم یوقدر. ملتمز صاف، زواللی، عالیجنابدر. فقط اوعادات، او عنعنات، او حیاتدرکه دکیشمسی واجبدر. چونکه ملتی قاووروب طورییور.

هیچ انکار ایده‌میزکه بوکون بز عاجز، فقیر، أسیر ومظلوم بر حالده بولنیورز. تاریخك اوشانلی، سطوتلی حکومات اسلامیه‌سی رفته رفته مائل سقوط وانقراضدر. البته بوفلاکتلرك، بوسقوطلرك اسبابی وار. دنیاده سببسز هیچ بر مصیبت یوقدر. اوغرادیغمز مصائبك لدنیاتنه کسب وقوف ایتمك ایچون یالکز بر چاره واردر. نشر حقایق، سربستیٔ ملاحظات وتنقیدات!.

بر چوق حقایق واردرکه آجیدر، اتهام آمیزدر. عزت نفسمزه، عزت ملیمزه کراندر. نه اولورسه اولسون بونی هضم ایتمکه آلیشمالی یز. حقیقتدن اصلا قورقمامالی یز. هر کس دوشوندیکنی سویلسون. بودوشونجه‌لر ایچنده اویله‌شیلر بولنورکه آزیجق دینمزه، عاداتمزه، عنعناتمزه طوقنور. هیچ ضرری یوق. دینمز علویدر، اساسلیدر، هیچ بر اعتراض آنك اساسنی بوزه‌ماز. بلکه سربستیٔ مناقشات شعشعه‌سنی آرتدیرر، غافللری، منافقلری تنویر ایدر. اویله عادات وعنعناتمز واردرکه عصر حاضرده دکیشدیرلمسی، اصلاحی ضروریدر، دکیشدیررز. یاخود معقول کورمه‌یز ابقا ایلرز. فقط بوخصوصده مناقشات ومباحثاتده بولنانلره هجوم ایتمه‌یز.

بتون قباحتی حکومته اسناد ایتمکده طوغری دکلدر. بر ملتك سویهٔ عرفان وتربیه‌سی نه‌ایسه حکومتی‌ده اودر. فنا تربیه ایدیلن بر ملتك ایی بر حکومتی اوله‌ماز. عصرمزده هر حکومت قوتی ملتك روحندن آلیر. شکل حکومت نه‌ایسه شکل ملت‌ده

اودر. ملت خطالرینی بیلمز، تصحیحه قالقشماز ایسه حکومتده کندینی اصلاح ایده‌مز.

بر چوق کشیلر کبی بن ده صویه صابونه دوقونمقسزین وکیمسه‌یی کوجندیرمکسزین یاشامه‌یی ایسترم. پك اعلا، هپمز سکوت ایده‌جك اولورسه‌ق، هپمز کورینمه‌لقلره کوزیومارسه‌ق حقیقتی کیم ظاهره چیقاره‌جق؟ هیچ بر ملت هیچ بر زمان کندیلکندن طوغرولوب ترقی ایتمه‌مشدر. هر اوملته منسوب ارباب سعی وغیرتك اجتهاداتیله، مساعیسیله، جرأتکارانه افعال حسنه‌سیله اویانمش، ترقی ایتمشدر. بر ملت فیض وتعالیسنی اعاظمنه مدیوندر.

بزده‌ده اعاظم ملت ورجال حکومت یتشدیکی زمان بوملت قورتیله‌جقدر. فقط بونلرك ظهورینه قدر بز نه‌دن سکوته مجبور اوله‌لم؟ نیچون دوشوندکلرمزی اولسون اعلاندن چکینمه‌یه‌لم؟

عقل قاصرانه‌مزله اولسون خدمته جرأت ینه بر خدمتدر. کوچوك فداکارلقلردن بیوك خدمتلر طوغار.

بز عثمانلیلر کندیمزی اك آز طانیان انسانلرز. بوطبیعیدر. حیات اجتماعیه‌مز حیات انفراددر. عمومیتله جاهلز. اطرافمزله انسیت والفتمز آزدر. سیاحتلرمز هیچ یوقدر. تدقیقات وتتبعاتمز نقصاندر. اوروپانك کوبکنده قرون وسطی حیاتی یاشارز.

صاحب وقوف ومعلومات کچینلرمزك اکثریسیده ملتك

حیاتندن ، خطوط عمومیه‌سندن بی‌خبردر . فرانسه تاریخنی ازبرله‌مش بولنور. کندی تاریخنی هیچ بیلمز. بتون بو بیلمه‌ییشلردرکه بزی غفلت ایچنده یاشاتیر .

آرتق اویانه‌لم! عصرلردن بری اویویان بو خلقی اویاندیره‌لم. اجتماعی، ملی، اخلاقی خطالرمزی کوستره‌لم. بربرمزدن قورقه قورقه، بربرمزه تبصبص ایده‌ایده بو کون بو فلاکتلره دوچار اولدق. کیمی کورسن «آه بز بو قدر بوزلمشمی یز؟ بز بو قدر هیچ می ایمشز؛ واه‌واه! چوقدن صفری توکتمش اولدیغمز حالده خبرمز یوقمش! » دییورلر .

اکر بونلره اوچ آی اول حقایقی نشر ایتمش اولسیدق احتمال بزی طاشلارلردی. انسانلر پك غریبدر. قبل‌الوقوع بر فلاکت خبرویرلسه اسبابی‌ده بیلدیرلسه قولای‌قولای ایناغازلر. فلاکت بتون قوتیله دهشتنمای ظهور اولسونکه اینانسینلر . حالبوکه بو بالقان فلاکتندن صوکره دها بیوك فلاکتلرك متقرب‌الظهور اولدیغنی آزاجق دوشوننلر پك اعلا آکلایورلر. حالبوکه بو فلاکتلرك اوکنه کچمك ، مائل انهدام اولان بو بنایی بوسبتون چوکمکدن قورتارمق ممکندر . بوده هر طرفده جدی بر تجدد واصلاحات ایله ممکندر. طرز حیاتمز، معیشتمز، روشمز دکیشمزسه قابل دکل هیچ بر حکومت بزی مستقبلك ورطه‌لرندن قورتاره‌مز .

ملت کندینی طوپلارسه ، حیات اجتماعیه وملیه‌سنه یکی

بر طرز جریان ویررسه هم سلامته چیقار ، همده امیدینك فوقنده کسب شوکت وسطوت ایلر .

ایشته قرق سنه‌لك ژاپونیا ، اوتوز سنه‌لك بولغارستان ... شونیده انکار ایتمه‌ملیدرکه دوز برعرصه اوزرینه یکیدن یاپیلان بربنا ایله اسکی بنایی تعمیرله یکی برحاله قویمق آره‌سنده پك بیوك بر فرق واردر .

اولکی رصین ، پروسسز ومتین‌در . ایکنجیسی نا تمام ونقصاندر. فقط اسکی بنا ییقیلیر، عرصه وانقاضی اوزرینه انشا آته دوام ایدیلیرسه بنانك رصانتنه قطعیاً خلل کلمز . ایی بر معمار ألنده بو بنا اسکی انقاضنك صاغلام طاشلریله دها قوتلی ودها پایدار برشکلده وجوده کتوریله‌بیلیر .

بوکونکی ترکیا چوروموش بر بنانك انقاضنی آندیرییور. فقط بنا یاشایور ، ایچنده‌کیلر صیغنتی قیلندن لچینه‌بیلیورلر . فقط قوتلی روزکاره ، فورطنه‌لره مقاومت ایده‌میور .

بو بنایی ییقمق ، یکیدن یاپمق ایچون انقاضنی تطهیر ایتمك لازم .

بو انقاض بزم عاداتمز ، خطیاتمز ، سیأتمزدر. نشرحقایق ایسه بالطه‌لرمزدر . بو بنایی بالطه‌لامق ایچون حقایقی نشر ایده‌لم . ایچمزی ، طیشیمزی اوکره‌نه‌لم ، قصورلرمزی آکلایه‌لم ، آندن صوکره متحداً بو بنایی یکیدن انشایه چالیشالم .

قانغره‌ن اولمش یاره‌لری دشمدکجه، تمیزله‌مدکجه‌قورو تلمسی، شفایاب اولمسی ممکن دکلدر .

ایشـته بو ایکنجی کتاب براز آجی اولمقله برابر ایچه اجتماعی وملی دردلرمزی تشهیر ایلمشدر .

قارئلرمدن کوجنمه‌ملرینی ، یازیلان سوزلر آجی اولسه‌بیله طارلماملرینی رجا ایلرم . بونلر بنم کندی دوشونجه‌لرم ، فکرلرمدر . احتمال برچوغی طوغری‌اولمایه‌بیلیر. اعتراضه، جوابه، هروقت حقکز واردر. یالکز اعتراضات‌تجاوزاته منجراولماسون. او وقت هرکس کبی بن‌ده سکوت ایدر ، نشریاته فیصل ویررم بوندن‌ده مملکتــه هیچ بر فائده کلمز . اکر حقـایقی نشرده هپمز علاقه‌دار اولورسه‌ق دها برچوق جرأتکار اصحـاب قلم چیقار . بتون قصورلرمزی اسباب فلاکتمزی میدانه قور ، ملتی ، حکومتی ایقاظ ایلر .

جناب حق ملتی سونلری ملته باغشلاسون . ملتك خیری ایچون چالیشانلری‌ده موفق بالخیر ایلسون آمین .

تجار زاده ابراهیم حلمی

ملتك خطالری

بز مسلمانلر هر ایشمزی بو توکل دیندارانه ایله اللهه براقیرز. ایسترزکه هیچ چالیشمایه‌لم ، اوغراشمایه‌لم ، یورولمه‌یه‌لم ، فقط راحت راحت یاشایه‌لم ، بوکونمزی دوندن دها ایی کچیره‌لم ، الله هر ایشمزه ، هر دردیمزه یتیشسون . بتون افعالمزده معینمز اولسون .

هر ملت آز وچوق اللهنه ربط قلب ایدرك یاشار . فقط هیچ بر ملت بزم کبی چالیشمقسزین ، جناب حقك بونجه احسان طبیعی والهیه‌سنه کوز یومه‌رق یالکز تأثیر روحانیتله تأمین معیشت ایتمز .

حضرت فخر کائنات بیله کنجلکنده عربستانده وسوریه‌ده تجارتله اشتغال ایدییور بر طرفدن‌ده احکام الهیه‌یی تلقین ایلیوردی . کندی ایشلرینی بالذات کندی کورییور ، ساده بر حیات کچیره‌رك کیجه کوندوز امتنك دردلرینه قوشیور ، محاربه میدانلرنده

بولنیور ، شهید اولانلرك یتیملرینی زیارت ایدییور ، ملیونلرجه خلقه اسلامیتك فضائلنی آ کلاتمق ایچون اوغراشیور ، بر سعی خارق العاده صرف ایلیوردی . وقت سعادتلرنده هیچ برکون حتی برساعتی بیله بزم کبی رخاوتله کچیرمه‌مشدی .

رسول اکرمك شو فعالیت خارق العاده‌سنی دوشونیورمی یز؟ بتون افعال حیاتیه وموفقیت معیشتکارانه‌مزك متمادی ومفرط بر سعیه وابسته اولدیغنی آ کلایورمی یز ؟ خیر ! آ کلاسیدق چالیشیردق ؛ چالیشسه ایدك ، موفق اولوردق . بو سعی موفقیتکارانه ایسه بزی دنیانك اك زنکین ، اك بختیار ملتلری صره‌سنه کچیرردی .

بوکونکی فقر وسفالتمزك بتون اسبابی تنبللك ومسکنتدر . آسیای صغرا اقوامی کرهٔ ارضك اك ذکی واك مستعد انسانلری اولدیغی حالده اك تنبلی واك آز محصول یتیشدیره‌نیدر .

بوکون آسیای صغرا اقوامی برچوق تأثیرات معنویه آلتنده وبراسارت کامله ایچنده بولونیور . آسیای صغرانك اك اساسلی وبیوك قسمنی مسلمانلر تشکیل ایدییور . مسلمانلرك بوراده‌کی شرائط اجتماعیه وحیاتیه‌لری دون بردرجه‌ده بولنیور .

اوتوز میلیونلق نفوسك ساکن اولدیغی بویرلرده درین بر جهالت وعطالت حکمفرمادر . زنکین ومحصولدار برطوپراغه ، ذکی وجوال بر خلقه مالك اولان بو قطعه‌ده حاکم اولان جهالت عمیقه وسفالت عمومیه‌نك اسبابی نه‌در؟ عباسیلر دورنده

عراقده اون میلیون نفوس یاشایور ، جزیه و ذکات وارداتی ١٢٠ میلیوندن ٢٠٠ میلیون درهمه قدر چیقیوردی . اووقت عراقك معموریت وثروتی هرطرفجه مشهور ایدی . ناصل اولدی‌ده شیمدی بوراسی محصول ویرمه‌ین، ثروت کتیرمه‌ین بر خرابه‌یه دوندی ؟

ذاتاً آناطولی باشدن باشه بر خرابه‌در . طوپراق صوك درجه منبت اولدیغی حالده اهالی پك آزدر . کیلومترولرجه اراضی داخلنده بر آغاجه ، بر قولبه‌یه تصادف ایدلمه‌ین یرلری پك چوقدر .

نه‌دن ؟ عطالتدن ! اهالی قیریلوب طوریور ، نفوس تدنی ایدییور . یاشایانلر ایسه بیك درلو محن ومشاق ایچنده ازیلوب بیتیور . فقط بو خلق نه‌قدر ازیلیرسه ازیلسین قابل دکل اوموزلری اوزرنده‌کی بو بار ثقیلی قالدیرمغی دوشونمیور . ازیلیور، قورییور، محو اولیور ، ینه بر توکل عظیم ایله عاقبتنه منتظر بولونیور .

زواللی تورك ! زواللی مسلمان ! نه‌وقت اویانه‌جقسك ؟ نه وقت حیاتکك قیمتنی ، یاشامه‌نك سعادتنی طویه‌جقسك ؟ نه‌وقت قازدیغك طوپراغی بنمسه‌یه‌جك ، اوطوردیغك یره تملك ایده‌جکسك ؟

براز باشکی سمایه طوغری قالدیر ، کوزلرك عالم علویتده کزسین! کنج ایسه‌ك وقارکی یوکسلت ، فکرك تنور ایتسین !

آرتق یره و آرقا که باقما ! یره باقه‌باقه مزاره یاقلاشـدك !
آرقه‌که باقه باقه اك اوزاق ماضیکه عودت ایتدك !

بر آز اوکه باق‌که اسـتقبالکی کورەسـك ! استقبـالکی
کورەمدیکك ودوشونه‌مدیکك ایچون دوچار فلا کتسك !

ای خراب وویران وطن ! بونجه فیوض حیات‌بخشاك ایله
غمناك ومکدرسك ! کوزلم یایلالرك ، یشیل اورمانلرك ، لطیف
وادیلرك ، منبت‌اووالرك، واسع دکیزلرك، سریع‌الجریان نهرلرك
بونجه خزائن طبیعیه‌ك ایله حزین، سفیل برحیات کچیرییورسك!

آه بز عثمانلیلر سنی تخریب ایتمکدن ، سـنی عاطل و فقیر
براقمقدن باشقه بر شی یاپمادق : سنك بونجه خزائن مکشـوفه
ومدفونه‌کك اوزرنده آچ وچیپلاق یاشـایورز . اك ابتـدائی
انسانلر کبی بربریمزی بوغمقدن ، بربریمزی افنا ایتمکدن باشقه
برشی یاپمیورز . عطالت ومسـکنت بتون عصارهٔ حیاتیه‌مزی
قوروتمش ، عاجز ، جلیز ، بجریکسز بر حالده بو طوپراقده
ذلیلانه سورونیورز.

نه الطاف الهیه‌دن امیده ، نه روح پیغبریدن امداده ،
نه‌ده فیاض طبیعتدن استعانه‌یه آرتق یوزمز قالماسه کرك .

چونکه بز شرقلیلر ، الطاف الهیه‌نك هر درلوسنه مظهر
اولدق . فقط دائما کوزمزی قپادق . پیغبرمز بزه اویله بردین
تلقین ایلدی‌که باعث رفاه وسعادتمز اولورکن بز آنك‌اساسندن

اوزاقلاشەرق اباطيل واراجيف ايله عامل اولدق. جهالت دينيه، تعصب جاهلانه رهبر حركاتمز اولدى.

طبيعتك احسانته بوسبتون لاقيد قالدق. نەياشاديغمز طوپراغى زرع ايتدك، نەده ساكن اولديغمز مملكتلرى اعمار ايلدك.

اوطورديغمز شهرلر يانغينلر ايچندە خاكستر اوليور، برقولرا آفتى كاديمى بيكلرجه نفوسمزى قيرييور. تارلالرمزى فيضانلر خراب ايدييور، اختلالر واغتشاشلر ايچندە بوغوشوليور، حرب فورطنەسى زمان زمان بتون الكامزى ياقوب قاوورييور محكمەلرمزده بيكلرجه مظلومين عدالتسزلكدن ايكلەيور، وسائط اتصاليه ونقليەنك مفقوديتندن خلقمز نيجه محن ومشاقه قاتلانيور، الكامزه معموريت و مدنيتك كيرمەمسى، احوال اقتصاديەمزك دوزلەمەمسى يوزندن اهالى عموميتله مشكلات وضرورت ايچندە دمكذار اوليور.

مادى ومعنوى بونجه بلايا و مصائب اوكندە پر صمت وسكوت نيچن حيات حزن آورمزك جريان بيقراريله سوروكلنوب كيدييورز!

يارب! بز نەطويغوسز، نەحركتسز انسانلرز. دوشنيورم دوشنيورمده كرۀ ارض اوزرندە بزم قدر حيات ومعيشتنه، ماضى و استقبالنه يبانجى، لاقيد برخلق كوردميورم. نەدر بوطورغونلق وكوشكلك؟..

سيل اوزرينه آتيلمش بر كوتوك كبى سوروكلنان بوحيات بى قرار عجبا نره ده توقف ايده جك و هانكى نقطه ده ساحل سلامته چيقه جقدر ؟

ايشته بز بونى تدقيق ايده جكز . خطالرمزى اوكره نه رك تصحيحه چاليشه جغز .

جهالت وعطالت عموميه

كيم نه ديرسه ديسون فلاكتلرمزك الك باشليجه سببى جهالتدر . تاحكومت عثمانيه نك بدايت تأسسندن شيمدى يه قدر بوجهالت بتون قوتيله حكمفرما اولدى . بوندن طولايى كرك حيات خصوصيه وكرك حيات سياسيه مزده ناقابل تلافى مصيبتلره ، ضياعلره اوغرادق . جهالتك بوقدر عمومى وديرن اوله رق قاليشنى نه دينمزه ، نه ده مليتمزه عطف ايده ميز . چونكه دين اسلام « علمى چينده اولسه بيله آرايكز » دييور . وعلمايه بيوك بر شرف بخش ايليور .

بزده جهالتك عصرلرجه بقاپذير اولمسى ملتك ، حيات اجتماعيه مزك ، صوكره ده حكومتك خطاسيدر .

بوكون عالم اسلاميتى استيلا ايدن بتون مصائب وفلاكتك

اسبابنی جهالتك بقاسنده آراملیدر. ملی فلاکتلرمزك اسبابی ده ینه جهالتدر. اهالیمز اساساً جاهل، اکثر علمامز جاهل، امرامز جاهل، مأمورینمز جاهل حتی وکلامزده جاهلدر. ایشته بو جهالت عمومیه سببیله کرك ملت وکرك حکومت اك صریح حقوقنی مدافعه‌دن عاجز قالمش، ال واووجنده‌کنی اغیاره قاپدیرمش، مصیبتدن مصیبته کرفتار اولمشدر. اکر اسلافمزك اوکسکین قلنجلری یاننده، کسکین قلملری ده بولنسیدی ممالك عثمانیه بوکون دنیانك اك بیوك واك زنکین برایمپراطورلغنی تشکیل ایدردی.

اسلافمز بر عزم جهانپسندانه ایله کشورلر ضبط ایتدی. فتح ایتدیکی اقلیملره سائقهٔ جهالتله اك مضر واك کولنج مساعده‌لر، معاهده‌لر بخش ایتدی.

تاریخ معاهدات و مقاولاتمزده امضالانمش اویله وثیقه‌لر واردرکه جهالتمزك اك خطا آلود ثمراتیدر.

بوکونده ملکمزده مدهش برجهالت حکمفرمادر. خلق جهالتدن ضلالته دوشمش، اخلاقی بوزمش، ملیتی غائب ایتمش سونوب کیدییور؛ اکثرعلمامز، ارباب قلممزده جاهلدر. بونلرده جهللری سائقه‌سیله خلقه دینمزك صافیت وأساسنی تعلیم ایتمکدن؛ فضائل اخلاقیه‌یی اوکرتمکدن عاجزدرلر.

بونجه فلاکتلر دوره‌لر کچیردك، هیچ بر شاعرمز، ادیبمز

چیقوبده بو سیلابك اوکنه طورمدی ، ملته خطاب ایتمدی . ملتك آجیلرینه مرهم بولمادی .

اکر بیوك ملی برشاعرمز اولسیدی بوطورغون، اولكون ملتك قانی قایناتیر ، حسیاتی غلیان ایتدیرر ، عروق حمیتی جوشه کتیررردی .

نه چاره که بو شاعرلرمز حتی شو فلاکتلی زمانده بیله یا غروب ، یا طلوع ویا عشق منظومه‌لری تنظیمیله مشغولدر . نره‌ده او مجارلرك پتوفیسی، که ملتك اعماق روحنه نفوذ ایدرك عسکرله برابر دشمن قلبکاهنده فدای حیات ایلیور ؛ نره‌ده او ویقتور هوغوکه منفاسنده اوچنجی ناپولیونی صارصیور . نره‌ده او پوشکین‌که پولتاوایی تصویر ایدییور ؟

نره‌ده اوادبامزکه هر بری برر داهئ ادب یاشایور، کیمی دوده ، کیمی بورژه ایله مقایسهٔ نفس ایلیور . هانیا بونلرك لسانی؟ نه‌در بوسکوت عظیم؟ هانیا او ملی حکایه‌لر وترانه‌لر؟ بونلرده‌می افول ایتدی ؟ یوقسه بونلر یالکز ایام مسعوده ناقلی میدرلر ؟

امرامزك، اطبامزك، سائر منتسبین علم وفنمزك، وکلامزك آز چوق جهالتلری واردر . مسلکنده انفراد ایتمش صاحب اختصاصمز پك آزدر. هر هانکی فن وشعبه‌یه منسوب بر آدم مسلکنی کمال حرارت وشوقله تعقیب ایتمز . تتبعات ومطالعاتنه وسعت ویرمز ایسه او آدم بالآخره مسلکنك جاهلیدر .

تورکیه‌نك اسباب فلاکتندن بری ده کندیلرینی بیلکیج ظن ایدنلرك بیلمه‌مسی یوزندن وقوعه کلن خطالردر.

اکثر سفرا وسیاسیونمزك، امراوو کلامزك خطیئاتی یوزندن وقوعه کلن ضرر وزیانلر او مسلك اربابنك نیم جهالتیدر .

بونکچون بز ترکلر پك چوق ایشلرده آلدانیرز . حکومتمزده آلدانیر. بونك اسبابی جهالتدر.

بودولت وملت درت عصردر نه غائب ایتدیسه جهالتی یوزندن غائب ایتمشدر .

کله‌لم عطالتمزه :

تأثیر اقلیم ایله‌می، تربیهٔ ملیه ایله‌می، یوقسه برسائق خارجی ایله‌می نه‌در کافهٔ افعال وحرکاتمزده کوشکلك ، تنبللك واردر بویوزدن ضیاعمز پك عظیم وپك حزیندر .

هپمز آز چوق دردلرمزی آکلادق، مملکتمزك فلاکتنی کوردك. بوفلاکتلرك اسبابنی اوکرندك. هایدی اصلاح ایده‌لم. قابل دکل! طمارلرمز اویوشوق ، ذهنمز طورغون، حرکاتمز معطل ، تشبثاتمز کوشك ، ایشته مصائبده اونوتیورز . ینه اسکی حال ، اسکی حیات باشلایور . کچیردیکمز ایام مضیقه ومظلمه اونوتیلیور، حیات جریان دائمیسنی آلیور. بتون آلام ومصائب ماضیه‌یه قاریشیور ، بر وارمش ، بر یوقمشه دونیور . یارین ایتالیان دوستلرمز، بولغار، صرب ویونان قرداشلرمزله

مناسبات ومصاحبات دوستانه‌یه قویوله‌جغز . بتون اولان بیتنه مضی مامضی دیه‌رك یان کلوب اوطوره‌جغز .

باشقه امتده ، باشقه ادیانده بولنانلرده شو حیات لاقیدانه یوقدر. عالم اسلامك برچوق جهاتنده شو عطالت وکوشکلك مبذولاً موجوددر.

بونك‌ده سببی اهل اسلامك حیات دنیویه‌یه ایجاب ایدن قوت واهمیتی ویرمه‌ملریدر. بالخاصه جهالت دینیه‌لریدر. علمای اسلامك خطالریدر . چونکه مسلمانلره اسلامیتك اخلاق و فضائلی ، شرائط اجتماعیه وملیه‌سی تعلیم ایدلمیور. قرآن عظیم الشانك احکام دنیویه‌سی کوسترلمیور. صرف آخرته، یوم محشره، جنت وجهنمه عائد عقائد کوستریلیور . اسلامیتك احکام فلسفیه و فقهیه‌سی چالیشمه‌یه وقوفه وابسته اولدیغیچون بالطبع عطالتله یتیشن تنبعله قفا شیشرمه‌یه یناشمایان اکثر ذواتمز خلقه صرف احکام عباداتی ، ایام آخرتی قاتمرلی سفسطه‌لی وعظلرله تعلیم ایدوب طوریبورلر. کاشکی دینك بوعبادات قسمنی‌ده حقیله بللته‌بیلسه‌لر، معنویاتنی اصلاح ایلیه‌بیلسه‌لر ... نه‌کزر ؟..

ایشته اهل اسلامك حیات مادیه‌یه ــ اسلامیتك بوخصوصده‌کی تعلیمات ونظریاتنه بالطبع بوسبتون مخالف اوله‌رق ــ پك آز اهمیت ویریشی، معنویات واخرویاته ضاربلیشی حیات دنیویه‌دن تباعدینی انتاج ایلمش وبوده عطالتی، قیدسزلغی تولید ایلمشدر. هر ایشمزده اولدیغی کبی بورا‌ده‌ده قضیه برعکسدر . اهل

اسلام دنیالغندن واز کچوبده آخرتنه‌می ربط قلب ایتمش .
نه کزر ؟ بونی بر بهانه اتخاذ ایدرك ، دنیاسنی ییوب ایچمك ،
راحت راحت اویویوب یاتمق ، فردایی دوشنمه‌مك ، مزاحم
ومتاعب حیاتله بوغوشماموق ، آسوده وقناعتکار بر حیات کچیره‌رك
چالیشمامق .. عمرینی زحمتسز ، کدرسز ، غمسز راحت راحت
کچیرمك وبوصورتله مسعود اولمق ایستر .

بر حس تنپروری ایله دمکذار اولمق ایستیانلر ایچون شو
حیات بر سعادتدر . فقط ممکنمی ؟ برقاچ عصر اول بلکه بو
حیات تعقیب اولنه‌بیلیردی . بوکون انسانلرك بوانتباه عظیمنده،
عصرلرك بودورهٔ فعالیتنده، غوغای معیشتك بوجوش وخروشنده
بولاقیدی حیات ادامه ایدیله بیلرمی ؟

اسلامیت بویله بر حیاتك دوام ایده‌میه‌جکنی بزه پك اعلا
ارائه ایتمشدر !

« لیس للانسان الی ماسعی »

هر اسلام بو لوحه‌یی باشنك اوجنه آصسون . وبیلسین که
دنیاده چالیشمادن ، اوغراشمادن یاشامق یوقدر . نه بر انسان ،
نه بر ملت ، نه بر حکومت سعیسز یاشایه‌ماز . هرهانکی انسان،
ملت، حکومت زیاده چالیشیرسه، راحت وعطالتی اوبرکیلردن
دهاآز دوشنورسه اوملت اوحکومت اوته‌کیلردن زیاده قوتلی
وزنکین اولور .

بز توركلرك رخاوت ودوچار عطالت اولیشمزك اسبابندن بریسیده جنكجولكمزدر . اجدادمزك قهرمان نفرلری عظیم كشورلر ضبط ایدییور ، ضبط ایتدكلری یری خراجه باغلایور ، حاكم اولدقلری ملل و اقوامی رعایا تلقی ایلیور ، بو رعایانك مساعیسیله یعنی باشقه‌لرینك حسابنه یاشایور وبو صورتله رفاه حیات وسعادتلرینی تأمین ایدییورلردی . ایشته باشقه‌لرینك مساعیسیله یاشامه‌لرینك سیئاتی كندیلرینی فتح ایتدكلری ممالكده چادر قورمش بر خلقه بكزتدی . چونكه ضبط ایتدكلری طوپراغی زرع ایدرك تمسیدیلر ، شبهه‌سز او اراضی كندیلرینك ید تملكنه كچه‌جك ، اعمار اوله‌جق ، تركاشه‌جكدی . بویله یاپمادقلری ، چالیشمقدن قاچندقلری ایچون طوپراغك صاحب اصلیسی چالیشدی ، أكدی ، بیچدی ، بر قسمنی مستولی اولان فاتحه ویردی . قصورینی ادخار ایدرك ، سفالتنی تنقیص ایلیه‌رك آمرندن قورتیلمغه ، خلاص بولمغه چالیشدی .

اكر بز فاتحلر فتح ایتدیكمز طوپراغی تمسیه ایدك اورایه یاپیشوب قالیر ، صاحب اصلیسنك بتون حقوقنی أله كچیرر ، اونی كندمزه حق أبلردك : او وقت بو اراضی ده قابل دكل بویله قولایجه‌جق ألمزدن چیقمازدی . اون بش سنه اول مناستر ولایتی داخلنده طولاشیوردم . كوچوك بر یاشده

بولنمقله برابر تدقیقاتده قطعیاً قصور ایتمیوردم . ایشته بونی‌ده اون‌بش سنه‌نك دفتر خاطراتمدن چیقاریبورم :

بیوك بر چیفتلك ایچنده ایدم ، تارلالری باغ وباغچه‌لری کزییوردم .

اراضی ایچه زرع اولنمشدی . فقط زرع اولنان اراضیده چالیشان بولغار رنجبرلریدی . باغ وباغچه‌لرده اوغراشان ینه بو عنصردی . بوکا پك آز اهمیت ویرمش ، اوله بیلیریا ، اوتلاقجی وعمله‌در ، موقتدر؛ بالطبع بو اراضی صاحبی‌ده صرف مساعی وغیرت ایدییور ، ایشنه نظارت ایلیوردر ، دیمشدم . برساعت قدر تارلالرده ، باغچه‌لرده طولاشدم ، صولاق و سرینلك بر یره کلدم . بوراده دیکلنمك ایسته‌دم . نه‌کوره‌یم . بتون بزم آغالر حصیرلرك اوزرینه سریلمش ، اوزون چبوقلری اوزاتمش ، ایری فنجان قهوه‌لری دوداقلرینه دایامش کیف چاتوب دورییورلردی . بری طرفده آتش صاچان کونشك آلتنده بولغار رنجبرلری حارل حارل چالیشیورلردی .

بن ایشته بووقت فکریمی دکیشدیردم . شو لوحه‌یی تنقیداً اوراده‌کیلره کمال نزاکتله آکلاتدم . اونلر بنم طوغری سوزلریمه ممنون اولدیلر : یالکز «برکون قورقارم‌که بوطوپراق‌اوچیفتجی‌نك النه‌کچمسون» دیدم . بوسوزمه‌طارلدیلر وبن‌ده‌اونلره سلانیکده برچوق چیفتلك‌صاحبلرینك قولومبولرده ثروتلرینی محو وهبا ایدرکن کوردیکمی ، شیمدی ده بوراده چالیشانلرك

خرستیان ، یان کلوب اوطورانلرك مسلمان اولدیغنی مشاهده ایتدکدن صوکره قلبمه بوطوپراغك بزده قالوب قالمیه جغی حقنده برشبهه عارض اولدی دیدم .

طبیعی بونلر خوش بشله بوسوزمه قولاق مسافری اولدیلر ، فقط بن کرك وودینه ده کرك استروماکولی جوارنده ، کرك سلانیك ولایتی داخلنده کی مشاهداتمی او وقت بو کوچوك عقلمله مناسترده ایلری کلن بر قاچ ذاته ده سویلدم .

عقلمدن کچن بو شبهه نك بوکون قانلی وفجیع بر حقیقتله نهایتلنیشی ظنمك نه قدر قوتلی اولدیغنی اثبات ایتدی . ذاتاً بوکبی ظنیات وقولیاتك تظاهر اتیدرکه بکا بو اثرجکلری یازمغه جسارت بخش اولدی .

حاصلی عطالت و رخاوتمز عمومیدر . اوطوردیغمز اقلیمك تأثیریمیدر نه‌در راحتلغی ، آز چالیشمه‌یی پك سویيورز . استراحت زماننده اولسون مطالعه‌یی بیله ایسته‌میورز . چونکه بوده ذهنی بر مشغولیتدر . بز کرك وجوداً کرك ذهناً پك آز مشغول اولمالی یزکه مسعود اوله‌لم . حالبوکه مسعودیت حقیقیه چالیشمقده ، چالیشه‌رق استراحت ایتمکده‌در .

صباحلری ایرکن ایش باشنه کلمه‌یی سومه‌یز . انتظام مساعیدن خوشلانمایز . بر قهوه خانه‌نك اسکمله ویا سدیری اوزرنده ساعتلرجه بوم بوش اوطورمقدن اوصانمایز . یاز کونلری سایه‌دار بر آغاجك آلتنده حصیر و کلیم اوزرنده

ساعتلرجه اويو مقدن پك متلذذ اولورز. هوائى مصاحباتى سوه‌رز. حمامه كيروب چيقدقدن صوكره مندر اوستنده اوزون مدت كوشه‌مش اولان عضلاتك قوتلمشه‌سنى بكلرز. قهوه و توتون ايچه‌رك وقت كچيرمه‌يى پك ايى بولورز. رسمى و خصوصى ايشلرمزك كافه‌سنده ياواشلغى برمزيت صايارز. استعجالدن، تدبيردن، انتظامدن هيچ حظ ايتمه‌يز. آغير وياواش وبر آزده قاريشيق اولان ايشلردن بر ذوق طويارز. حاصلى شو طرز حياتدن اويله بر كيفلنيرز كه كيف كلمه‌سنك موجوديت ومعناسنى السنهٔ اجنبيه لغتلرينك هيچ برنده بوله‌مايز.

ديلنجيلك

بوملت نه‌وقت ديلنجيلكدن قورتيلورسه آدم اولمه‌نك يولى طوتمش اولور. وديلنجيلكدن قورتيلديغمز كون عزت نفس ووقارمزى محافظه ايتمش بولنورز.

شرائط حاضرهٔ اجتماعيه‌مزله عزت نفس ووقار صاحبى دكلز. بزده حس عدالت، حس فداكارى‌ده آزدر.

كوچوكلرمزك بيوكلره اولان وضعيتى نه حالده‌در؟ خصوصيات احوالمز نه‌مركزده‌در؟ كوچوكلرك اقلامده بيوكلره اولان وظائفى نه‌يولده‌در؟ خصوصى ورسمى استدعالرمز، توصيه‌نامه‌لرمز،

تشکر نامه‌لرمز نه‌یولده یازلمقده‌در ؟ حقمزی ناصل طلب ایدییورز؟

شو مباحثی وجدانمزی آیینه اتخاذ ایدرك دوشونه‌م . نفسمزه عار کله‌جك نیجه اویغونسزلقلری یا سوائق اجتماعیه ایله، یابالالتزام، یاخود جبراً اختیاره مجبور اولیورز.

فی‌الحقیقه‌هر ملتك تربیهٔ اجتماعیه‌سنده نزاکتك بیوك برقسمی اشغال ایدییور، فقط بو نزاکتك بردرجه‌سی‌وار، برده درجهٔ افراطی وار . بزده اکثریا نزاکتسزلك دها زیاده واقع اولور . قادینه قارشی ، کوچوکلره قارشی ، بیوکلره قارشی ، امور وخصوصات عادیه‌یه قارشی بعضاً پك نزاکتسزجه کچن اطوار وحرکاتمز جمله‌جه معلومدر .

آوروپا وآمریقاده نزاکت بر درجهٔ افراطه وارمشدر. بزده ایسه دهازیاده تبصبصه آلت اولمشدر .

نزاکت ایله تبصبص آره‌سنده پك بیوك بر فرق واردر. بز الك صریح حقمزی بیله آچیقدن آچیغه طلب ایده‌میز . بزه حقمزلق ایده‌نك الصاف مالانهایه‌سندن بر لطف واحسان اولمق اوزره حقمزی استرحام ایده‌رز .

حقمزی کرك افراددن ، کرك حکومتدن بیك رجالرله طلب ایلرز .

عدلیه حقلیدن زیاده اکثریا حقسزی حمایه ایدر . حقك استحصالنی کونلر، سنه‌لر کچرده عدلیه‌یه اثبات ایده‌مزسك.

نیجه امکلرك ، پاره‌لرك بیهوده یره اضاعه ایدیلیرده ینه حقکی یاهیچ استحصال ایده‌مزسك یاخود پك زورلقله الده ایده بیلیرسك.

افراد توزیع عدالتده بو حقسزلغی ، یولسزلغی، مشکلاتی آکلادیغی ایچون اکثریا حقنی دعوادن واز کچر ، میانه‌ده اوزلاشیر. (الصلح سیدالاحکام) قضیه‌سی بالخاصه بزم محاکممزه دوشنلر ایچون دستوردر .

ایشته بز کرك افراد وکرك حکومتده‌کی حقوقمزی احقاق ایچون آچیق بر آلین، قطعی بر مرام ایله محاکمه مراجعت ایتمه‌یز. مطلقا بر دیلنجی کبی مترددانه ، متلاشیانه حقمزك صیانتنی استرحام ایلرز .

جربزه‌لی بر آووقات ، قوتلی بر التماس ، جانلی وقیمتلی بر تذکره ، متبصبصانه یازلمش بر استدعا باب عدالتك مفتاحیدر[*]

قوتلی تحصیل و اقتدار ایله قازانیله‌جق مواقعك اکثریسنی التماس ایله استحصال ایده‌رز. آمرلرمزك حقسزلقلرینه سکوت ایده‌رز . اعتراض ایتسه‌ك موقعمزدن اولورز. بزه بر فنالق ، بر غرضکارلقده بولونلسه بیله بز ینه کوکسمزی ،باغرمزی قاپایه‌رق یردن تمنا ایدرك تبصبص ایتمکه ، لطف و عاطفتنی استرحامه مجبورز. الك فقیر کویلیمزدن طبقهٔ اجتماعیه‌مزك الك عالی موقعنده بولنانلره‌قدر بوتبصبص ، بو دیلنجیلك حکمفرمادر .

---

[*] برقاچ سنه اولنه کلنجه‌یه‌قدر عدلیه‌مز بو حالده ایدی. بالطبع ادارهٔ مشروطیتده مأمورین‌عدلیه‌نك ناموس واستقامتی ایشلرك جریانی بردرجه تعدیل ایلدی .

شو حال حقیقةً بر ملت ایچون ذلتدر . استبداده آلتدر . بویله بر ملت حیثیتی چابوق اخلال ایدر ، اسارته ، محکومیته دوچار اولور . بزده‌کی صیق صیق انقلابات اداره‌نك اسبابندن بری ده بودر. اقتدارك یوقسه او ایشه کیرمه! حدکی‌بیل! یوقسه اوموقعی نائب‌ایتمه‌مك ایچون تبصبصده بولونمغه، اوته‌دن بریدن حمایه دیلنمکه مجبورسك ! اقتدارك وار ایسه کوکسکی آچه‌رق مراجعت‌ایت ! اکر اوآچیق قپو بالالتزام قپانیرسه سکوت ایتمه اوغراش، موفق اوله‌مز ایسه‌ك دیکر برایشه آتیل ! عزم ایله ثبات ایله یورو؛ لطف ومرحمت دیلنمه !

بعض استدعالرمزده‌کی اوصاف تبصبصکارانه‌یی ذکر ایتمه‌دن کچمیه‌جکم چونکه بوبزم حیات قرطاسیه‌مزده پك درین بر اثر براقمشدر . قابل دکل سیلوب آتامیورز .

معروض‌داعئ کمینه‌لریدرکه ـ معروض‌چاکرکمینه‌لریدرکه ـ معروض بندۀ دیرینه‌لریدرکه ـ معروض داعیلریدرکه ـ چاکرلری ـ قوللری ـ بنده‌لری ـ بندۀ عاجزلری ـ عبد مملوکاری ـ سزاوار بیوریلق بابنده ـ امر و فرمان حضرت ولی‌الامرکدر ، من‌له‌الامرکدر ـ بندۀ قدیم ـ مساعد مستغرق الطاف بی پایانکزه مستغرق بیورلمغلغم بابنده ـ اولبابده و قاطبۀ احوالده لطف و احسان ـ بندۀ صادقلری ـ کمترلری ـ اویله متبصبصانه الفاظمز واردرکه بونلرك استعمالی هرحالده عزت نفس ووقاره موافق اولماسه کرك .

الفاظ احترامیه استعمالی برقاعدهٔ نزاکتدر، فقط بزده‌کی افراط اسـتعمالی ذلتدر . یکدیکرمزه قارشـو قوللاندیغمز بروجه بالا الفاظ آنجق مقام حرمتده ذات حضرت پادشاهی یه قارشـو ایراد اولنه‌بیلیر . بوندن غیری یه بو درجه متبصبصانه عبارات قوللانمغی عزت نفس ملی یه هیچ موافق بولمام .

هله ایکیده بر سایه‌کزده، بنده‌کز، عاجزلری کبی تعبیراتی اوقدر مسرفانه صرف ایدییورزکه قاپومزه دیلنمك ایچون مراجعت ایدن بردیلنجی بیله بودرجه افراطه وارماز .

کیمك سایه‌سنده؟ کندی سعی وغیرتك سایه‌سنده اولمایان هرایش حقسز وفنادر . کیمسه‌نك بنده‌سی دکلسك . ایشکك فعالیتکك، عزم‌وغیرتکك بنده‌سی‌سك . مادام‌که چالیشیورسك عزم و غیرتك وار، اوحالده عاجز دکلسك ! عاجز اولان شی طوتدیغك ایشده‌کی موفقیت واقتداردر .

سایه‌کزده، بنده‌کز، عاجزلری دیمك ایچون انسـانك معلول برحالده دارالعجزه‌یه صیغنمش اولمسی ایجاب ایدر .

بادهواجیلق

آز چالیشان تنبل انسانلر باد هواجیلغه لوچیلکه‌میالدرلر. بزده‌کی بو بادهواجیلغه بعض عاداتمزك تأثیری اولمشدر . حد ذاتنده پك اهمیتسز کورینن شو حال ینه برچوق فلاکتلرمزك

اخلاقسزلقلرمزك منشأی اولمشدر . بز سل سیف ایدرك اقلیمز ضبط ایتدیکمز زمان طبیعی هرقوم کبی چابوجیلغه‌ده قویولدق . غنائم الده ایتدك . قوهٔ قاهره‌مزدن قورقان همان‌هدیه‌لر ویره‌رك جانی قورتارمغه چالیشدی. بوندن‌صوکره هدایا چوغالدی . نوعی ، جنسی ، طرز تقدیمی تنوع ایتدی. بوکیده کیده مقامات عمومیه ورسمیه‌مزه‌ده انتقال ایتدی . سیاسیاته قاریشدی . ملتك اخلاقنی ، حکومتك موجودیتنی صارصدی .

هدایا تدریجاً رشوت شکلنی آلدی . وبو رشوت ایسه ملت عثمانیه‌نك اضمحلالنه سبب اولدی .

طبقات عالیه آره‌سنده باشلایان ارتشا کویلره قدر سرایت ایتدی. برکویلی بیله ایشنك چیقاری ایچون ترەیاغ، یومورطه، طاووق وساٸره ویره‌رك رشوتله ایشنی کورمکه آلیشدی .

قاضیلره ، مأمورینه ، متصرف ووالیلره . محاکمه هرصنف مأمورینه رشوت قاریشدی . یاواش یاواش احبابه ، صاحب صلاحیت‌واقتداراحبابه بیله هدیه‌شکلی آلتنده رشوت ویرلدی.

بو ارتشا مملکتده حق ، عدالتی ، طوغریلغی قالدیردی . بر طرفدن تبصبص، برطرفدن‌التماس ، برطرفدن‌ده رشوت اوچ قولدن صارمش مدهش بریانغین کبی هرصنف‌طبقهٔ اجتماعیه‌مزی استیلا ایتدی .

بتون بو سیئاتك لدنیاتی آز چائیشـمقله چوق قازانمق ، اسـراف ایتمك بادهوا یاشامقدر .

بو بادهوا جیلقاك عادی طبقه‌لرمزده‌ده مبذولاً موجوددر. بر برمزدن عاریةً اوفق تفك پك چوق شی ایسـترز ، اکثریا اعاده ایتمه‌یز . بالخاصه کتاب استعاره‌سی. بتون محرر ومؤلفلر یا کندی حسابلرینه ویا ناشره طبع ایتدیردیکی کتابلردن مهم بر مقدارینی اوته‌کنه بریکنه طاغتمغه مجبوردر. زواللیلر بعضاً اویله صیقیلیرلرکه پاره‌لریله کتاب آله‌رق مجاناً توزیع ایدرلر .

بو کتاب دیلنجلرینك ایچنده اویله ذوات طانیرم‌که اللی لیرا معاشی‌اولدیغی‌حالده رفیقنك کتابنی بادهوا ایدنمك‌ایستر، رفیقی‌ده قوت لایموت یاشایان محررلردندر . فرط هوس و حمیتله بورج خرج بر کتاب‌باصدیره‌بیلمش، آرقداشلرینك برچوغنه‌صاتاجغنه قائل اولمش، کتابنی نشرایتدکدن صوکره طالبی مبذول! فقط پاره‌سز! چوق کشیلردن ایشیتدم. «صاحب‌اثری طانیرم. کتابنه پاره ویریلرمی ؟ برنسخه ایسترم . مجاناً ویرسون . » دیر .

بو فکرده آدملر تومن تومندر. کوچك ایکن هیچ اونوتمام اکثریا رفیقلرم تیاترودن، اکلنجه‌دن‌بحث‌ایدرلردی. چوقلرینك آغزندن «بن اورایه کیررکن اونپاره ویرمام‌چونکه صاحبی فلان دوستمك بیلمه‌م نه‌سیدر» دیر، یاخود برغزته‌یه پولیسه، بلدیه‌یه وسائره‌یه‌منسوبیتنی‌ادعا ایدر ، بادهوا کیرر ، عادتا برشیئ بادهوا آلمق، بریره بلادخولیه کیرمك برمزیت ومعرفت صاییلر. طبیعی

بو كوچك شيلردن بيوك فنالقلر تورر، بونلرده بريكه بريكه ملتك حياتنى افنا ايده بيله جك سيئات شكلنى آلير .

ايشته بوبادهوا ياشامقلقلردن، هدايادن، اوقدر فنالق ظهور ايتمشدركه تاريخ عثمانی بوكبی وقايعك اك طوغری ترجمانيدر .

روسيه‌يی بيوك پتروسيله برابر محو و پريشان ايتمك اوزره ايكن قترينه‌نك هدايای ابهلفريبانه‌سنه فريفته‌اوله‌رق قيمتی دنيالر دكر برفرصتی فوت ايدن بالطه‌جی محمد پاشانك حركاتی اوسقيم تربيه‌نك تأثيريدر. وقتيله استحصال امتياز ضمننده ميليونلر صرف ايتمك اوزره درسعادته كلن بر قاچ فرانسز ، غايت جزئی بر فداكارلقله بوكون حامللرينه ميليونلر كتيرن او سويش قنالی امتيازی ينه بوخطيئاتك قربانيدر. حاصلی هدايادن ارتشايه انتقال ايدن بوفنالقلر سببيله كرك افراد، كرك حكومت ميليارلر غائب ايتمشدر .

عبدالحميد دوری بوسيئاتك اك رواجلی زمانی ايدی. يكرمی سنه اول طبع ايدلمش آلمانجه براثرده « بوغاز ايچی صرتلرنده ايكی بيوك حكمدار اجرای سلطنت ايدر . بريسی حكمدار مطلق، ديكری ذی حشمت پاره‌در. فقط بوايكنجی حكمدارك قوت وتأثيری اكثريا برنجی‌يه غالبدر » ديمشدی .

اويله عائله‌لر طانيرم‌كه يازين صيفيه‌يه كيتمك ايسته‌دكلری حالده بالالتزام كيتمزلر . چونكه بزده اسكی برعادته بناءً بويله كويلره مسافر كيدلديكی زمان كونلرجه، هفته‌لرجه قالنه‌بيلير .

صاحبة البيتك اقتدار ماليسی دوشونلمز ، أوده كيلرك تعجيز ايديلوب ايدلمديكی آكلاشلماز . يان كلنوب اوطوريلير .

شيمدی تدريجاً قالقمقده بولنان برعادتده دعوتسز افطاره كيتمك اصوليدر . دعوتسز سلمه‌السلام برينك قوناغنه كيدر ، هيچ صورمه‌دن صوفره‌سنه اوتوره‌بيليرسكز . اوذاتك اوكون ايچون قاچ قاپ يمك ياپديغی ، مدعوينك قاچ كيشی اوله‌جغی مجهولدر .

بوأوللری شانلی مظفريتلردن صوكره اكتساب ايديلن پارلاق برحياتك ، حسابسز برمصارفك ايجاباتيله رجال اسلاميه‌نك اوجسيم قوناق واولرنده احبا وفقرايه آچدقلری اطعامدر ، رمضانيه‌در . عبدالحميد دورنده آزبوچوق دوام ايدن بوعادت مشروطيتدن صوكره قيصالدی ، شيمديكی بوباز معيشت اونی بالطبع دها زياده آزالتدی .

نجه بو ايی برعادت دكلدر . حيثيت ووقار صاحبی برملت ايچون فنادر . چونكه بويله‌وكلاقوناقلرنده افطار ، اورايه منسوبيتی ايجاب ايتديرر . برقهوه‌نك قرق ييللق حقی وار ديرلر . آرتق برطعامك درجه‌سنی دوشونكز . مستبد ، خائن ملت ، حيله‌كار برآدمك سفره‌سنده طعام ايديكز ، بالآخره اونك بريرده‌فنالغنی ، اخانتنی سويلمك ، عليهنه قيام ايتمك لازم كلسه ايده‌مزسكز . چونكه يمكنی ييديكز ، قهوه‌سنی ايچديكز ، سكوته مجبورسكز . تجربهٔ حياتيه‌م شودركه بر انسان استقلال افكار صاحبی اولمق ،

دوشوندیکی کبی طوغری سویلمك ایستر ایسه قطعیاً بادهوا برشی آلاملی ، حتی هدیه بیله قبول ایتمه‌ملیدر . اکر حسب‌اللزوم ، هدیه‌نك قبولی ضروری کوریلیرسه مطلق اوکا معادل دیکر بر هدیه ایله همان قارشولامق لازمدر .

بر برمزه نه‌قدر آز متشکر ، نه‌قدر آز منتدار بولنورسه‌ق اونسبتده سربست ، اونسبتده مستقل‌الافکار یاشارز .

حیات عائله و نسوان

سلطنت عثمانیه‌نك بدایت تأسسندن مبدأ انحطاطنه قدر جریان ایدن عائله حیاتنده پك اساسلی ، پك ساده و لطیف احکام و قواعد جاری ایدی . حتی بوکون آنغلو ساقسون عرقنك « هوم = یورد » تعبیر ایتدکلری حیات عثمانلیلرك اوچ عصرلق عائله حیاتنده دها اساسلی برصورتده جاری‌ایدی . عثمانلی عائله حیاتی پك صمیمی ، پك کبار ، پك شیرین‌ایدی . عثمانلیلرك عائله حیاتنه عائد آیری بر آداب معاشرت وار ایدی . سرایلرده ، وزرا و اکابر قوناقلرنده اورته حاللی عائله‌لرده ، کویلرده بیله بوعائله حیاتی صمیمیتی محافظه ایدییوردی . تربیهٔ دینیه ایله قاریشیق برده آسیائی و تورکی عاداتك امتزاجندن حصوله کلمش لطیف و جاذبه‌دار برحیات حکمفرما ایدی .

بر عثمانلی أوی هردرلو تعرضدن مصون ، متین بر حصار ایدی . اکثر أولر باغچەلر ایچندە ، یشیل آغاجلر ، سویملی چیچکلر آرەسندە کومیلی ایدی. اسکی عثمانلیلرك حیات بیتیەسندە بیوکلرە صوك درجە حرمت ، قادینە برموقع ممتازیت وشرف ، کنج قیزلرە بر تربیۂ نزاکت وعصمت ، أولادە صوك درجە شفقت ، ابوینە عظیم بر حرمت ، خانۂ پدرە صمیمیت . احبا واقربا مجلوبیت . کثیف ومتجانس برعائلە حیاتنە مربوطیت حسلریلە برأو عادتا برشهر برحکومت، برقلعەکبی ایدی. حیات منفردەیوقدی. عائلەلر یکدیکرینە پك ملاصیق ومربوط ایدی. آیینلر ، شنلکلر ، دوکونلر ، مراسملر تماماً اجتماعی ایدی . هرعائلە دیکر عائلەلرك قطعیاً یبانجیسی اولمدیغی کبی حتی بعضاً بتون محلەنك کدرلرینە ، سعادتلرینە اشتراك ایدردی .

عثمانلیلرك عائلە حیاتی حقیقةً غبطە بخش ایدی .

صوکرەلری ملل سائرە ایلە امتزاجدن ، مدهش حرب صارصینتلرندن ، بتون خصوصاتمزدە اولدیغی کبی وقوعبولان تدینات و انقلاباتدن بالطبع الك اول متأثر اولان عائلەلرمز ، عائلە حیاتمزدر . الك أسکی تورك حیاتندە ، بالآخرە عثمانلی حیاتندە قادینلرك موقعی دائما یوکسك بولندیغی کبی حرم حیاتیدە بوکونکی شکلنی حائز دکلدی .

فی الحقیقە ارککلرلە اختلاط آرایدی . فقط ایکی عصردن اول جریان ایدن طرزمعیشتدە بوکونکی شکلی جامع دکلدی .

هرعثمانلی، أسکی عائله حیاتنك تاریخنی اوقودقجه کوزلری یاشاره‌جغنه، او اسکی صافیت وصمیمیت حیاتك بوکونکی ذلتنه اسف خوان اوله‌جغنه امینم .

عفت وعصمت، اصالت ونجابت، عائله حیاتمزك کوکاری ایدی . بو کونکی عائله حیاتمز پك بوزولدی . ابوینه حرمت ورعایت آزالدی . أسکیدن بر ر عائله قلعه‌سی اولان اومتین، اومقدس اوجاقلر سوندی. خیرسز اولادلر آشیان پدر ومادری تارومار ایدرك ذوق وصفا ایچنده خرابه زاره دوندیردیلر . بوخیرسز وتنبل خلفلر، میراث‌ییدیلرهر بری عصرلق عائله‌لرك برر تاریخی موزه‌سی اولان اوجسیم قوناقلری سائقهٔ عطالت وسفاهتله محو وپریشان ایلدیلر. بوکونکی عائله حیاتمز تماماً بوزولمش، کاه آلافرانغه‌لق، کاه آلاتورقه‌لق ایچنده پوصله‌سنی شاشرمش خراب بر کمی‌نك وضعیتنه دونمشدر .

نره‌ده او جسور وقهرمان عسکرلری یتشدیرن آنالر ؟

نره‌ده او عزم آهنین صاحبی اولادلری بیوتن پدرلر؟

طاغلرکبی قلعه‌لرك اوزرینه مقدس سنجاغی دیکمك ایچون وجودینی سپرایدن قهرمانلر، الك مدهش نهرلردن بوغولورجه‌سنه کچن بابایکیتلر، الك عادی بر طوبنك دشمن النه کچمه‌مسی ایچون بیکلرجه شهید ویرن اردولر؟ بو اردولری تشکیل ایدن غضنفر افراد ! نره‌ده‌سکز ؟

ای اسکی عثمانلی عائله‌لری ! مدت حیاتکزده الك رذیل وغدار

بر دشمنه آلتمش طوپی ٣٠ بیك تفنكی بردن براقان ، حرب ایتمه‌دن بیكلرجه اسیر ویرن اردو هیچ كوردیكزمی ؟

مانغال وصوبا باشنده تتره‌ین، قادینلاشان، حیات ومعیشتی خانه‌پدردن تأمین‌ایدن، یاخود رسمی برمأموریت پیشنده آب رو دوكن أولاد یتشدیردیكزمی ایدی ؟

مزاحم ومشـاق حیات اوكنده دائما مغلوب ، عزمسز ، مقصدسز قورقاق وجیلیز أولادكز وارمیدی؟

دكیزلری آشان، آسیا، آوروپا وآفریقا قطعه‌لرنده كشورلر ضبط ایدن بودلاورانك البته آیری بر روحی، آیری برعزمی، ایری بر جسارتی اولمالی ایدی .

نره‌ده او قهرمان قادینلر! او بیوك وشرفلی والده‌لر؟

برقادینك عصمت وعفتنه یان باقمایان، برعاجزه سپر اولان، بر صبی‌یی سینه‌سنده صاقلایان اومرد كنجلر نره‌ده ؟

او وقتكی معظم عثمانلی ایمپراطورلغنی قوران، بتون كائناتی صارصان او قوهٔ پولادانه‌یی بزه بخش ایدن كیملر ایدی ؟

او بیوك، او مقدس والده‌لر، او اسلام وعثمانلی روح وقلبنی طاشیان معزز، محترم والده‌لرك اولادی دكلی ایدی؟

هربركزك جنت اعلاده بررموقع احترام احراز ایتدیككزه شبهه‌مز اولمـایان او قهرمان والده‌لر اویانكز ، مزارلركزدن باشلركزی چیقـاروب باقكز ؛ بوكونكی شهرلی والده‌لرك یتیشدیردكاری بز چوجوقلرینی كوركز! كوركزده: خرقه‌لر

وکورکلر ایچنه صاریلان، صوبا ومنغال باشندن آیرلمایان، قهوه و میخانه‌لردن باش قالدیره‌میان، قرق، آلتمش لیرا بدل ایله وظیفهٔ عسکریه‌یی ایفادن قاچیشان، قادینلرك پیشنده طولاشان، دین وملیتمزی تحقیر ایله وقت کچیرن عزمسز، غایه‌سز، تنبل ومسکین احفادکزه اسفخوان اولکز!

چونکه سزك او عالی همتلرله او بلند امیدلرله متحداً بیولتدیککز قوجه ایمپراطورلغی بوکون بزقورقاقلر بر پرنسلك درکه‌سنه ایندیرمك اوزره‌یز.

نسوانمزك موقع اجتماعیسی

آغلانه‌جق بر حالده‌در. قادینلرمزی درین بر جهالت تحت اسارتنه آله‌رق محو ایدوب طورییور. ارککلرمز ایسه نسوانمزه هیچ اهمیت ویرمه‌مشدر. تحصیلنه، تربیه‌سنه اعتنا ایتمه‌مشدر. قادینلرمز خدایی نابت یتیشمشدر. أليم بر حیات، اجتماعی بر اسارت ایچنده یاشایان بوزواللیلر؛ اوطه ایچنده یتشدیریلوب ینه اوطه ایچنده هوای صاف و حریتی تنفس ایتمه‌دن صولان چیچکلر کبی اکثریسی هنوز عنفوان شبابده صولوب کیدییورلر.

شرائط صحیه‌دن، وسائط مدنیه‌دن محروم خانه‌لر ایچنده بر حیات مجهوله‌یه طوغری حاضرلنان بو بیچاره‌لرك اکثریسی

ورمك نتیجهٔ قهرنده افول ایدییورلر . بلدیه ایستاتیستیقلرینی اوقویکز الك زیاده ورمك قهر بی‌أماننه اوغرایانلرك كنج قیزلرمز اولدیغنی آ كلارسكز .

تعلیم وتربیه‌لری پك نقصان اولان كنج والده‌لرمزك تشكیل ایتدكلری عائله‌لرده آز زمان ایچنده محو وبی‌نشان اولیورلر. شرائط ازدواجیه‌ده‌كی نسبتسزلك ، كفوسزلك ، امر نكاح و طلاقده‌كی سؤ استعمال حیات عائله‌مزی افنا ایدوب طورییور .

یوز اركك طانیدم ایسه ، سكسانی ازدواجندن ممنون دكلدر . حیات عائله‌ده بیوك بر امتزاجسزلق ، كچیمسزلك واردر .

قادینلرمزه صورارسه‌كز آنلرده عین وضعیت ، عین اشتكاده‌در . بو اجتماعی دردلرمزك اسباب ظهوری هپ جهالتدن ، تعصبدن ایلری كلیور .

اسلامیتك وقت سعادتده قادینلره بخش ایتدیكی موقع بلند و شرفك بالآخره تنقیصی قادینك مزیتنی كوچولتمشدر .

قادینلرك حقوق سربستانه‌سی كیت كیده اسارته منقلب اولمشدر . بر چوق شهرلرمزده قادین ، ارككلرك احتیاجات شهوانیه‌سنی تطمین و تهوینه آلت اولمشدر .

قادینله تشریك عائله دكل ، یالكز تشكیل عائله غایه‌سی تعقیب اولنمشدر . قادین ارككك مادونی ، زبونی عد اولنمش حقوق

طبیعه وحریتنه تجاوز ایدلمشدر . اوحالده که قادینلرمز یالکز باشنه هیچ بر ایش یاپه‌مازلر ، سوقاغه چیقوب أوینك امور وخصوصاتنی تأمین ایدن کافهٔ اشیا وسائره‌یی اشترا ایده‌مزلر . دائما ارککك معاونتنه ، حمایه‌سنه محتاج قالیرلر . غربده‌کی کبی ارکك بتون کون چالیشسین آقشام خانهٔ استراحتنه عودت ایتسین‌ده هرشیئك حاضر اولدیغنی کورسین . طرزنده‌کی حیات بزه پك آز نصیب اولان سعادتلردندر . أوك ارککی بقالیله ، سبزه‌واتجیسیله ، قصابیله ، چارشو ایله‌ده اوغراشمغه مجبوردر.

عائله ایچنده اویله درین جهالت حکمفرمادر که صاحب تحصیل بر آدم اکثریا بو محیطدن قاچمغه مجبور قالیر . عائله‌لرمز ایچنده‌اویله مصاحبات جریان ایدر که کندیکزی قرون وسطیده دکل قرون اولی‌ده یاشادیغکزی‌ده فرض ایدرسکز . اومصاللر ، حکایه‌لر ، علمی وفنی مطالعه‌لر دور اساطیره عائد مبالغات وسفسطه‌لرله اویله بر حال اشباعه کتیریلیرکه مخاطبی بولندیغکز زمان ملتکزك شوادراك عرفانیله ناصل اولوبده ترقی ایده‌جکنی بر دورلو حوصله‌کزه صیغدیره‌مازسکز [*]

هله محله قادینلری آره سنده‌کی محاورات کاملاً دیدی قودی‌یه مختصدر . قومشولرندن عایشه خانمك خرقه‌سی ، زهرا

---

[*] قادینلرمزك سویهٔ عرفاننی آکلامق ، حیات اجتماعیه‌مزه کسب وقوف ایلمك ایچون حکایه‌نویس شهیر حسین رحمی بکك کلیات آثارینی اوقومالیدر .

خانمك انتاريسی بعضاً كونلرجه موضوع بحث اولور. قومشولرك كيردی چيقديسی بر داستان كبی اوقونور ، تنقيدلر ، تزييفلر ، تقديرلر ينه هپ بوكبی موضوعلره ابذال ايديلير .

مملكتك منافعی، عائله نك سعادت حياتی پك آزدوشونيلير. بزم قادينلر آره سنده چينليلرك اسكی بر ضرب مثلی خلافنه بر ياشايش واردر. بوضرب مثلده « سن كندی اوينك صاچاغندن صارقان بوزی تميزله ده صوكره قومشونك طامندن صارقان بوزی دوشون » دير .

بزده قادينلرك حيات عموميه ده هيچ بر ايشی ، هيچ بر تأثيری يوقدر . بوده اختلاطك فقدانندن ايلری كليور . ذاتاً حيات عموميه مزده كی چركاب اخلاق قادينه بخش جسارت و آرزوی استقلاله مساعدميدر ؟

برقادين سوقاغه چيقماسون، ارككلرمزك كنج واختياری او قادينی عادتا كوزايله يمك ايسترلر. كافۀ حركاتنی تعقيب ايدرلر، يوزينه كولومسيرلر ، حتی بی ادبانه مناسبتسز لافلر صاچارلر . طار بر يرده چمديك بيله آتارلر . اركك لرمزك بو يوزسزلك وتربيه سزلكی اوعفيف وناموسلی قادينی نه حاله كتيرير ؟

زواللی قيزلر آزاجق صاف بر هوا تنفس ايتمك ايچون قيرلره بيله مشكلاتله چيقارلر . درحال آچ كوزلی، تربيه سز كنجلر اطرافنی احاطه ايدرلر ، بييق بوكرلر ، سوز آتارلر ، نامه لر كونديريرلر. عفيف وناموسلی قيزوقادينلر أوده اوطورمغی

ترجیح ایلرلر . فقط بویاشایش آنلره البته کراندر . قبالی بر أوده قپالی یاشادقلری ایچون خسته ، جلیز ، عصبی بر حالده افنای عمر ایدرلر . چهره‌لرنده کنجلك طراوتی ، رنك حیات وشباب وقتندن اول سونر . لذت حیات قوتی غائب ایدر ، صوکره هیچ طانیمادیغی ، حس وروحنك امتزاج ایدوب ایده‌میه‌جکی برار ککله وبرباشقه‌سنك کوزیله ، باشقه‌سنك انتخابیله ازدواج ایدر . اکر حیات شبابنك بو پیانقوسی مبشر سعادت اولورسه بر عائله تشکیل ایدر ، یاخود اکثر عائله‌لرده کورلدیکی وجهله طلاقله ، تعددزوجات ایله بدبختیٔ طالع وسیاهیٔ سرنوشتنك ایام اکدارینی یاشار .

بوطالعسزلك عین شرائطه‌ار ککده‌ده واقعدر . ایشته قادینك حیات اجتماعیه‌ده بر یر طوتمایشی ، حیات عمومیه‌یه قاریشمایشی ، حقوق طبیعیه‌سنه مالك اوله‌مایشی بو اجتماعی دردلرمزك چوغالماسنه سبب اولمشدر . هله نسوانمزك تنویر افکارینه ، تعلیم وتربیه‌سنه‌ده هیچ چالیشلمامشدر . تعلیم وتربیه‌نك محافظهٔ عفت وناموسه پك بیوك تأثیری واردر . آنغلوساقسون عرقنده ، شمال اقلیمنده قادینلرك صوك درجه صاحب عفت وناموس اولملری هپ تعلیم وتربیه‌نك مکملیتیدر . صدر اسلامك آوان سطوتنده نسوان اسلامك حقوق حریت واستقلالی کندیلرینك ناموس وعفتنه مودوع ایدی . فقط عائله ودینی تربیه‌لری پك مکملدی . ارککلرله اختلاط ایدر ، قونوشیر ، فقط وقار

وتربيهٔ تسوانيه‌لرى ، ناموس وعفتلرينه توزسيندير مزدى .

مثلا اندلس‌ده فاطمةالفقهيه كبى بر چوق فاضلات نسوان يتيشـير ، جامعه كيدر ، كرسى‌يه چيقـار ، اطرافنه يوزلرجه سامعين طوپلانير ، بو قادينك لسان وقوفندن چيقان درسلرى فقه وتصوفه دائر تقريرلرينى برحضوع سا كنانه‌ايله ديكله‌رلردى.

بو كبى فاضلات نسـوان كرسى‌نشـين اولديغى زمان اويله صـيم صيقى بر چارشفه بورونمه‌دكلرى كبى اويله قاپ قالين بر پچه ايله‌ده مستور دكللردى. يالكز صاچلرينى برتول ايله‌اورترلر كمال عصمت ووقارله درسلرينى تقرير ايلرلردى.

هيچ بر اندلسلى چيقوبده بوقادينك ارككلر آره‌سـنده اوطوروب درس ويرمسنه اعتراض ايله‌مز ، بالعكس بيوك بر اثر حرمت كوسـتردى . ذاتاً بويله بر حس وفكر اندلس محيطنده ياشامازدى. [*]

[*] اسلاميتك بدايت ظهورنده حيات يك‌ابتدائى برحالده اولديغى كبى عرب عائله‌لرى‌ده يك بدويانه ياشارلردى. ايچنده سا كن‌اولدقلرى بنالر، قاعدهٔ مخصوصه‌يه تبعاً انشا ايدلمدكلرندن اكثريا يك‌عادى‌اولان وبعضـاً برر حجره‌دن عبارت بولنان بو بنـالرك اوطه‌لرى ايچنده و يا چادىرلر آلتنده اركك و قادين قارمه قاريشيق اوطورورلردى .

اسلاميتك طلوعى عربستانده بيوك برمدنيتك مقدمهٔ‌ظهورى اولمقله عربلرك حيات‌اجتماعيه‌سى اسلاميتك انتشاريله‌مهم بر انقلابه‌اوغرايه‌جغى محققدى .

او وقته قدر يك ابتدائى بر عائله حياتى تجيرمكده اولان عربلر پيغمبرك امريله قادين ايله اركـكك آره‌سنه بالطبع سـاكن اولدقلرى

بوکون شبهه‌سز بزده نسوانمز آره‌سنده بویله‌لرینی کورمك ایستردك . ارککلرمزك حریت نسوانه طرفدار اولمسنی آرزو ایلردك . فقط بوکونکی قادینلرمزك مع التأسف تربیهٔ اخلاقیه واجتماعیه‌لری اوقدر یوزوق، تربیهٔ دینیه‌لری اوقدر کوشکدرکه بونلره بر چوق ارککلرمزك آرزو ایتدکلری حریت کامله‌یی

اوطه‌لر ایچنده مسافر وزیارتجیلرینه قارشی برحجاب وضعی اقتضا ایلمشدی . فقط بو حجاب هیچ بروقت بوکونکی سلاملق وحرملق درجه‌سنی بولمامشدی . نسوان حقوق طبیعیه‌سنه تماماً مالکدی . فی الحقیقه قبل الاسلام قادینلر ایچون هیچ برتستر یوقدی . بوندن باشقه بیوك بر لاابالیلك، درجه‌سز بر آچیقلق‌ده وار ایدی . نته‌کیم خرستیانلغك ظهورندن اول یونانستان قدیم ایله رومادەده قادینلر صوك درجه آچیق ، صاچیق عفت وعصمت خصوصنده لاقید ایدیلر .

حضرت پیغمبر بودرجه آچیقلق وصاچقلغك محذورلرینی رفع ایتمك ایچون اووقت نسوان اسلامه باش اورتولرینی چکه‌لرینك آلتنده ربط ایتمك وجلبیه یعنی بیلدیرمه‌لرینی آیاقلرینه قدر اوزاتمق صورتیله تستر ایتملرینی امر ایتمش قادینلره آداب واخلاق اوکره‌تمش حاصلی موقعلرینی اعلا ایلمشدی . نته‌کیم بوندن صوکره قادینلر اوزون برچار ایله اورتونیرلر باشلرینه برتول صارارلر، سوقاغه چیقارلردی .

قادینلر کندی ایشلرینی چارشوده بالذات کوررلر . ارککلر ایچنده سربستجه کزه‌بیلیرلر، جامعه کیدرلر . مواعظ نبویه‌یه مختلط اوله‌رق دوام ایلرلردی .

جمعیتلرده قادینلر زوجلریله برابر بولنورلردی . برابر کزه‌بیلیرلردی حرب زمانلرنده عسکره صو، ارزاق طاشیرلر، مجروحلره باقارلر، عاجزلره یاردیم ایدرلردی . ارککك خسته‌لرك عیادتنه کیده‌رلردی (صوك عثمانلی ایتالیا محاربه‌سنده طرابلسغربده عرب قادینلری ینه عین خدمتی اردو ایچنده ایفا ایلمشلردر .)

بخش ایتمك، اخلاق عمومیه‌یی بوسبتون پریشان ایلمکدر. چونکه قادینلرمزك بو کون مظهر سربستی ایدملری، آنلرك روس، فرانسز و سائر ملتلرك اکثر نسوانی کبی رزالت وسفاهته آتیلملری دیمکدر. آرتق بزمده قادینله قاریشیق برحیات سفیهانه ورزیلانه قویولمقلغمز دیمکدر. ارککلرمزده‌کی فقدان تربیه ایله برده قادینلرمزك لا ابالیلکی امتزاج ایدرسه آرتق بزی دینی، اخلاقی و اجتماعی نه بیوك برسقوطه سوروکلیه‌جکی آزادهٔ بیاندر.

دور پیغمبریده برچوق اسلام قادینلرینك تأمین معیشت ضمننده اجرای تجارت ایتدکاری بیله کوریلیردی. صوکره‌لری اسلامیتك انبساط وتوسعی طرز معیشت و حیاتك دکیشمه‌سنی انتاج ایلدی. فقط بودکیشمه درجهٔ ثروته کوره تزیید رفاه وسائلنه، زینت واحتشامنه عائد اولمشدی. یوقسه اسلاملرك حیات خصوصیه‌سی غایت ساده ایدی. قیافتلرده بیوك بر تحول وقوعه کلمه‌مشدی. یالکز اصول معیشتده، ییوب ایچمکده بردکیشکلك حس ایدیلیوردی. «بدایتده ارککلرله قادینلر بیننده مناسبات فضله ایدی. فقط ایران وبیزانس عاداتی انتقال ایتدکدن صوکره بو مناسبات آزالمغه باشلامشدی. اصیل بر عرب قزی ارککلرله سربست برصورتده کوروشه‌بیلیردی. هرقیز کندی مزیتی ایله مغرور اولدیغی کبی اطرافنده کینه‌ده حرمت حسی اویاندیرمه‌نك یولنی بیلیردی. مثلا بریولجی روی قبول کوردیکی برأوه کیرر، اوك قادینلریله کمال ادبله کوریشه‌بیلیردی. قادینلرك ارککلردن آیری یاشه‌مالری اصولی ایرانیلردن انتقال ایتمش. ایلك دفعه اوله‌رقده ایکنجی ولید زماننده تأسس ایله‌مشدی.»

حاصلی اسلامیتك اساسنده حریت نسوان تماماً محفوظدی. قادینلرك موقعی یوکسکدی، ارککلر برچوق خصوصاتده قادینه حرمت ایدر، آنی، حیاتنك مساوی بر شریکی وقیمتدار بر چیچکی عد ایلردی.

بز أول امرده نسل حاضرمزی ، نسل حاضرك الك قیمتلی عضـوی اولان کنج قیزلرمزی تعلیم وتربیه ایده‌لم . یاشـنی آلمش قادینلرك اصلاحی ، یوله کلمسی ارککرمز کبی پك زوردر.

چوجوقلرمزی ، کنجلرمزی تعلیم وتربیه ایله بو محیط متفسخدن قورتارمغه موفق اولورسه‌ق بختیارز .

تعلیم وتربیه خصوصنده الك اول دوشنه‌جکمزشی قیزلرمز، کنج والده‌لرمزدر . بونلره کوز ببکی کبی باقمالی‌یز . چونکه نسل مستقبلی یتیشدیره‌جك بونلردر. بونلره صاغلام واساسلی بر تربیه ویرمه‌لیدر . جسـارت وشجاعت نسـوانیه‌لرینی عفت وعصـمتلرینی تمیه ایتملیدر . بوکونکی اکثر قادینلرمز کبی برباركیرك کیشنمه‌سندن، بر واپورك یالپاسندن ، بر کوپکك عوعوه‌سـندن اورکن وایچلرینه فـالق کلن قورقاق قادینلر، منغال وصوبا باشلرنده یوکای انتاری، یوکای چوراب ، یوکلی فانیله وپاموقلی خرقه‌لر ایچنده تتره‌ین، عمرینك ثلثنی خسته‌لقلرله کچیرن ، کونلرینی مندر اوزرنده ساعتلرجه سـاقز چکنه‌یه‌رك افنا ایله‌ین ، سوقاغه چیقدیمی سکسان یرده ، سکسان أشیکده، سوقاق اورته‌سـنده موله ویرن یورغون خانملر یتیشدیرمامکه چالیشمالی‌یز .

قیز مکتبلرینی اصـلاح ایتمه‌لی‌یز. تعصبمز مانع اولمازسـه اسقاندیناویا ، انکلتره وآمریقا واسـویچره‌یه ولیلری معیتنده قیزلرمزی قیز مکتبلرینه کتورملی‌یز .

(فرانسه، آلمانیا ، آوستریا ، ایتالیا ، روسیه) مکاتبنه قیزلرمزك کوندرلمسنه لزوم یوقدر . چونکه قیزلرمز اوراده یالکز علم و فن تحصیل ایتمسونلر، عین زمانده عفت و ناموسلرینی‌ده تقویه ایدرك عودت ایله‌سینلر .

قیزلرمزك تربیهٔ دینیه‌لرینه، تربیهٔ اجتماعیه وملیه‌لرینه اعتنا ایدیلیرسه آوروپانك ذکر ایتدیکم ممالکنده عفت وناموسلرینه قطعیاً خلل کلمز ، حس دیانت وملیتلری اصلا بوزولماز .

یوق بونده برمانع کوریلیرسه اوحالده ملتله حکومت حاصلی هپمز ال اله ویره‌رك شیمدیدن قیزمکتبلرمزی تنسیق ایتملی یز . مدنیت حاضره‌نك مقتضیاتنه کوره یکی یکی مؤسسهٔ نسوان وجوده کتوره‌رك ینه آوروپانك مذکور شهرلرندن متخصص، مقتدر معلمه ومدیره‌لر جلب ایده‌رك قیزلرمزك تعلیم وتربیه‌سنه صرف غیرت وهمت ایلملی یز .

عکس تقدیرده ینه اسکی حمام ، اسکی طاس قالیرز . ینه والده‌لرمز بزه چارپیق بجاقلی ، یوزسز ، عاطل ، قورقاق ، مأموریت پیشنده قوشار عزمسز ، قرارسز ، ثباتسز اولاد یتیشدیرر که آرتق تورکیه‌نك بویله غلبه‌لکه ، بویله عنصره قطعیاً احتیاجی یوقدر .

تربیهٔ ملیه و آداب معاشرت

غرب حکماسندن بری «برملتك تربیه‌سی عمومی میدانلرده

بللی اولور.» دییور. تربیهٔ ملیه‌مزی آکلامق ایچون عمومی میدانلره کیتمه‌یه لزوم یوق. سوقاقلر کافیدر. تربیهٔ سیاسیه‌مزه کسب وقوف ایچون مطبوعاتی وفرقه‌لرك حیاتنی قاریشدیرمق یتیشیر.

افرادك تربیهٔ شخصیه‌لری یرنده اولمالیدرکه بونلرك هیئت مجموعه‌سی ملتك تربیهٔ عمومیه‌سنی احتوا ایده‌بیلسون. تربیهٔ ملیه عائله تربیه‌لرینك هیئت مجموعه‌سندن ترکب ایتدیکی ایچون عائله حیاتنه‌ده نفوذ ایتمك لازمدر.

تربیهٔ ملیه وسیاسیه‌مزك لازم اولدیغی قدر قوتلی اولمادیغی باشمز اوستنده صـارقوب طوران ادارهٔ عرفیه‌نك وجودندن آکلاشیله‌بیلیر.

هپمزك افعال وحرکاتنده آز چوق آنارشی بولونور وبو آنارشی تربیهٔ ملیه‌نك تکاملنی منع ایدر.

بر قومك ترقیات وتکاملنده تربیهٔ ملیه اسـاسدر. تربیهٔ ملیه‌سی حال کمالده بولنان برملتك الك سعادتلی دوره‌لرنده، الك پارلاق انقلابلرنده‌بیله قابندن طاشماز، آوان مصیبت وفلاکتنده ایسه سکینت واعتدالنی بوزماز [*].

تربیهٔ ملیـه‌نك حاکم اولدیغی بر یرده یکنسق بر مرام،

[*] بورادهکی اعتدال وسکینت دوچار حقارت وفلاکت اولوبده غیر متحسس قالمق، لاقیدانه ومسـکینانه عاقبته منتظر بولونمق دیمك دکلدر.

بر مقصد تعقيب اولنور . وبو مقصده وصول ايچون بتون فرق مختلفه ائتلاف واتحـاد ايدر. تربيهٔ مليـه‌نك بوزوق اولديغى بر يرده اك فلا كتلى زمانلرده بيله شخصى حرص وغرضـلر قاينار، ملت بر برينه‌گيرر، فلاكت دها بيوك ودها عمومى اولور.

تربيهٔ مليه‌نك حاكميتنده هر صـورتله حس فدا كارى پك مبذول بولنور . حكمداره صداقت ، بتون قوانين موضوعه‌يه اطاعت ، اردو ودونانمايه سائر مؤسسات رسميه وخصوصيه‌يه حرمت، حكمداردن اك كوچوكه‌قدر بلاقيد وشرط دين ووطنه، آباء واجداده محبت تربيهٔ مليه‌نك اك باهر قوتلريدر.

علم ومعارفده پك ايلرى كيدن ملتلرك تربيهٔ مليه‌لرى‌ده اونسبتده پارلاقدر.

قوهٔ تشبثيه وشـدت عزم واراداته مالك اولان بر ملتك افكارو آمالنده دها بيوك بر وحدت وبناءً عليه تربيهٔ عموميه‌سنده‌ده دها بيوك بر جديت نمايان اولور.

بزم كبى تربيهٔ مليـه‌سى پك قاريشـيق اولان ملتلرك آرا وافكارنده اتحاد بولونماز وبزم افكار عموميه‌مزه اعتماد ايدلمز .

تربيهٔ دينيه‌مز، تربيهٔ شخصيه‌مز، تربيهٔ اجتماعيه‌مز اوقدر ناقصدر كه‌بو نواقصك امتزاج واتحاديله‌قوتلى بر تربيهٔ مليه كنديني كوسترەميور. بونكچوندر كه بزده بر جمعيتك، ويا بر قاچ كشينك جرأتكارانه حركتى سريع بر تبـدلك ، سريع بر انقلابك حصولنه ميدان ويرييور .

بوكون مستبد بر حكمداری ایندیره‌رك یارین اعلان حریت ومشروطیت ایدیلیور، اوبركون بومشروطیت فرقه‌سی شریعت‌نامنه ده‌وریلیور. دیكرطرفدن عین‌فرقه بوشریعتجیلره چابوجاق حدینی بیلدیرییور، موقع اقتداره كچیور، دیركن‌دیكر بر فرقه توریبور ، آز زمان ایچنده بوقوتی‌ده او سقوط ایتدیرییور ، كلن قوت‌ده تكرار سقوطه محكوم بولونیور. ایشته بوحادثات سریعه ملتك اساسلی بر فكر ومقصدی اولمادیغنی ، تربیهٔ ملیه‌نك پك كوشك وبی قرار اولدیغنی كوستریبور .

صاغلام بر شخصیته، ثابت براخلاقه استناد ایتمه‌ین تربیهٔ ملیه‌ده برغایه یوقدر. افكار عمومیه متلون ، متحولدر .

بو ملتده اساسلی بر ترقی وجوده كتورمك ایچون تربیهٔ ملیه‌یی‌ده اصلاح ایتمك لازمدر . یوقسه حكومتك مترقیانه ومشروطیتپرورانه تشبثاتی اكثریا عقامته دوچار اولور .

آداب ومعاشرته كلنجه :

بونكچون قوجه برجلد یازی یازلسه یری واردر. چونكه بزده نقصان اولان برشی‌ده آداب معاشرته رعایتسزلكدر . بوندن طولایی جمعیات مختلفه آره‌سنده پك چوق شیلر غائب ایده‌رز . علممز ، كمالمز ، ثروتمز یرنده اولور ، آداب معاشرته لاقید بولندیغمز ایچون چوق یرده استثقال اولنورز . عناصر

سائره واجانب عائله‌لری ایچنده اکثریا مظهر حرمت اوله‌مایشمز سائقهٔ تعصب وملیتدن زیاده آداب معاشرتده‌کی لاابالیلکمزدر .

وقتیله بزمده بر تربیهٔ عثمانیه‌مز وار ایدی. ارکان وآدابی یك کوزلدی . دینی وملی اوله‌رق کندیمزه مخصوص ایدی . اویله جدی ونازك نقطه‌لری وار ایدی‌که اکثریا غربه بیله تفوق ایدردی. خرستیانلرله اختلاطمزدن صوکره آلافرانغه آداب معاشرتده حیات ملیه‌مزه داخل اولدی. فقط بودخول یوزده طقسان اعتباریله تحف بر شکل آلدی . هله هانکی اصول وتربیه‌نك محصولی اولدیغی بللی اولمایان بیوك بر طبقه‌مز آلاتورقه نامی آلتنده اویله یوز قیزارته‌جق اطواره اجتسار ایدییورکه انسان بعضاً ملیتنه قارشی اعلان عصیان ایده‌جکی کلیور .

آوروپانك شمال ملتلرندن برینك لغتنده آلاتورقه کلمه‌سنك معناسی یوزسزلك ، قاریشیقلق ، جیویقلق ، انتظامسزلق دیه تعریف ایدیلیور. حقیقةً آلاتورقه حیاتمزك بعض صفحاتی شو کلمه‌لردن برایکیسنی احتوا ایدییور. ییوب ایچمك جهتلری بحثه بیله دکمز ؛ حالا ایچمزده همده حالی وقتی یرنده اولانلردن مجتمعاً برطباق ایچنده یمك یمکی، برقدحدن صو ایچمکی، چتال وبچاق قوللانمه‌مه‌یی ، صندالیه اوزرنده اوطوروب ماصه

اطرافنده یمك یمه‌مکی برعقیدهٔ دینیه صایانلر پك چوقدر .

طعام سفره‌لرمز اکثریا پك نشئه‌سز کچر . عادتا آغیر بر وظیفه وبلایی دفع ایدر کبی یمك ییرز ، سفره‌ده یارم ساعت اولسون اوطورمایز . صحبت ایدرك ، کوله‌رك یمکمزی ییه‌یز . حالبوکه نشئه ایله آغیر آغیر ینن یمکك هضمی قولایلاشیر ، صوکره یمکلرمز بتون ملتلرك یمکلرندن دها تمیز ودها لذیذ اولمقله برابر دها آز مغذیدر .

أت یمکلرمز آزدر . هضمی بطی اولان بورکلرمز ، طاتلیلرمز، پیلاومز برآز زیاده‌در.ضرریوق، فقط یاری یاواش یاواش ییلسه ، صوکره هضم اولونجه‌یه قدر کزیله‌رك ، اوطوریله‌رق صحبت ایدلسه .

هرحالده یمکلرمز پك لذیذ اولمقله برابر قوهٔ غدائیه‌سی آزدر. اونوتماملی‌یزکه أت ییه‌ن انکلیزلر ، پرنجله بسله‌نن هندلیلری مغلوب ایتمشدر. یمکدن صوکره که‌ییرمك، قهوه‌یی ایچنه‌چکه‌رك ایچمك،یالکز آلافرانغه‌ده ای کوریلمزدکل؛ بزده‌ده خوش برتأثیر براقماز . قهوه خانه‌لره کیجه‌لکله چیقمه‌یی ، ینه خانه ایچنده اوصورتله مسافر قبول ایتمه‌یی پك تحف بولورم .

زیارتلرمزده ، موعد ملاقاتلرمزده پك لاابالی حرکت ایده‌رز. بعضاً سوز ویردیکمز حالده اویره ساعتنده کیتمه‌یز، یاخود هیچ کیتمه‌مزلکده ایده‌رز . اجنبی عاداتنده بویله برشی قطعیاً واقع اولماز . لوقنطه‌لرده، سائر یرلرده خدمتجلره اکثریا

باردانه حرکت ایدەرز . هرنه خدمته مقابل اولورسه اولسون تشکر ایتمەیی پك آز بیلیرز .

کینمك خصوصنده بیله پك چوق نقصانلرمز واردر . قیافتمز بر آز قلندر مشربانه ، پانطولونلرمز اکثریا اوتولنمز ، یاقه وقوللقلرمز پك آز دکیشیر . تراشمز اکثریا کجیکیر ، انتظام تلبس بوزولور .

قادینه قارشی وضعیاتمز تحفلشیر . لوقنطه ، قهوه خانه ، واپور قارەلرنده ، شومندوفر قومپارتیانلرنده حاصلی غلبەلك یرلرده بعضاً بر قاچ آرقداشله اویله باغیریشلی قونوشمەلرمز اولورکه بزی دیکلەمکه محکوم اولانلری جداً تعجیز ایدەرز . چونکه لقردیمزی کورلتیلی ، صیویشیقلی جریان ایتدیرەرك جدیتدن اوزاقلاشدیریرز . بونکچون اکثر بیوك واپور قومپانیالرنده ، بیوك اوتللرده کندمزه پك آز حرمت ایتدیررز . آداب معاشرته وقوفسزلغمز اکثریا نقصان تربیەمزه حمل اولنور .

جمعیت حالنده آوروپایه سیاحته چیقانلرك بعض رفیقلرینك اویغونسز حالاری تأثیریله محجوبیتندن یرك دیبنه کچنلرمز پك چوقدر .

آداب معاشرته اولان مبالات ومراعتسزلغمز اوقدر چوقدرکه تعریفله بیتمز وبو نقصان تربیەدن طولاییده اوروپالیلرله اولان برچوق مناسبات ومعاملاتمزدن ضررله چیقارز .

اخلاق عموميه

١٢٥٤ قريم محاربه‌سندن ٢٩٣ ؛ سفرينه، بوسفردن بالقان حربنه‌قدر كذران اولان سنه‌لرك وقايعنی تدقيق‌ايدرسه‌ك مادی ومعنوی نه‌أليم ، نه‌مدهش فلاكتلره اوغراديغمزی آكلارز . هپ بردن بو فلاكتلرك اسبابنی آرامغه باشلارسه‌ق هيچ يورولمادن اخلاقسزلقلرمزك نتيجه‌سيئاتی اولديغنی ادراك ايده‌رز. ينه شخصی وعمومی ضرر وزيانلرمزك هپ بو اخلاقسزلقدن ايلری كلديكنه قناعت كتيريرز .

برملت حفرهٔ انقراضه دوشمزدن اول اخلاقسزلغه قويولور. فساداخلاق ايسه اوملتك حق حاكميت وعنعنات مليه وسياسيه‌سنی مدهش بر فورطنه كبی صارصار .

بومدهش صدماته مقاومت اولنه‌مازسه آرتق حق حاكميت وحكومت قالماز . انقراضاتك نجهٔ قهرنده محو ونابود اولور .

ايشته بزم آنا طوپراغمز اولان آسياده آلتی بيك سنه‌دنبری نيجه سطوتلی حكومتلر سوندی، بوكون يرلرنده حزين خرابه‌لر قالدی .

اوجهانكير حكمدارلر، او محتشم سرايلر، اوجسيم ثروتلر بی‌نام ونشان اولوب كيتديلر .

بتون بوملتلرك تاريخلرينی اوقويكز، بونلرك اسباب تعالی وانقراضنی تدقيق ايديكز كوره‌جكسكزكه برملت نه‌وقت صاحب

اخلاق و فضیلت اولدیسه او ملت تعالی ایتدی، هر هانکی بر ملت فساد اخلاقه اوغرادیسه او ملت انقراضه یوز طوتدی.

فضیلت اخلاقیه یه مالك بر ملتده تربیهٔ روحیه غایت یوکسکدر. بتون حیات عمومیه سنده حس فداکاری زیاده در.

اخلاقسز بر ملتك روحنده بر کوشکلك، قورقاقلق، بتون حیات عمومیه سنده بر طورغونلق واویوشوقلق واردر. حس فداکاری آزدر. وظیفه حسی یوقدر. مغلوبیت وهزیمتلردن پك آز متأثردر. هر فرد شخصیتنی دها زیاده قورومغه، فلاکت عمومیه دن دها آز متأثر اولمغه میالدر.

عثمانلیلرك اوائل سلطنتده کی او آمال جهانکیرانه، او عزم پولادانه، او تربیهٔ دیندارانه وحسیات عالیهٔ فضیلتکارانه بوکون کرك اردومزده، کرك حیات عمومیه مزده موجود میدر؟ نه کزر!

بوکون قطعیاً امین اولمالی یز که بزی برقاچ عصردن بری مغلوب ایدن یکانه اسباب؛ اخلاق عمومیه مزه ساری اولان فساد، صوکرده ده جهالت وعطالتدر.

اکر بز حیات عمومیه مزده حکمران اولان اخلاقسزلغك اوکنه کچمز ایسه‌ك قطعیاً امین اولمالی یز که آوروپادن چیقاریله جغمز کبی آسیاده کی سواحلمزده ایچریلره دفع اولنه جغز، دها صوکره بر اسارت کامله یه دوچار اوله جغز.

ملتمزك عصرلردن بری اوغرادیغی مصائب و تذبذبلرك

باشلیجه سببی فساد اخلاقه کرفتار اولیشی‌در. اسکی روما، اسکی یونانستان بونجه خوارق مدنیه‌لریله، شان وشرف عسکریلریله برابر ینه فساداخلاقك قربانی‌اولمقدن کندیلرینی‌قورتاره‌مدیلر.

بز عثمانلیلرده ایستر آوروپالاشالم، ایستر آسیالی قاله‌لم. ایستر بتون علوم وفنونی مملکتمزده نشر ایلیه‌لم. اکر اخلاقمزی تصفیه ایتمز، تربیهٔ فضیلتکارانه‌یه طوغری یورومز ایسه‌ك ینه محکوم زوال وانقراضز!

محاربه میدانلرنده وقوعبولان احوال هپمزجه معلومدر. عادی بر دشمن اوکنده طابورلرمزك طوپنی تفنکنی براقه‌رق فرار ایدیشلری، یاخود بیکلرجه افرادك طوپیله، سلاحیله دشمنك ألنه اسیر دوشمه‌لری اخلاقسزلغك درجه‌سنی‌کوستررر.

یا بزلرك بونجه هزیمتلر اوکنده پرصمت وسکوت قالمه‌مز، حیات‌عمومیه‌مزك جریان طبیعیسنه قطعیاً خلل کتیرمه‌مکلکمز، کوزلرمز اوکنده آقوب کلن بیکلرجه مهاجرینك سفالت حیاتنه قارشی متأثر اولمامقلغمز ماهیت اخلاقیه‌مزك، حسیات ملیه ووطنیه‌مزك درجهٔ شدت وقوتنی تعیین ایتمزمی!

استانبول معتاد قدیمنی محافظه ایدییور. خلقمز ساکن واولکون برحالده عاقبتنی بکلیور، حکومتك بتون اجراآتنه سمعناواطعنادییور. کوزمزاوکنده‌جریان‌ایدن ألیم فلاکتلری، فجیع صحنه‌لری کمال سکونتله تماشا ایدییور. عسکری وسیاسی موفقیتسزلکلره، دوچار اولدیغی بونجه حقارتلره تحمل ایلیور.

قانلرمز طوكمش، حسياتمز كوشه‌مز ، كوز ياشلرمز قورومش اوله‌رق بی حس ، بی حركت قالیورز .

عصرلردن بری ملتك ترقیاتی ، ملتك اكتساب قوتی يولنده وجوده كتورلمك ايسته‌نيلن بونجه اصلاحات وانقلابات زمانه‌يی شريعت نامنه منعه قالقيشانلر مع‌التأسف بوكون يوز بيكلرجه أولاد مسلمينك مقتلی اوكنده سكوت ايدييور ، نيجه خانمانلرمز سونيور، كنج واختيار نيجه مظلومين اسلاميه بيچاقدن كچيريليور ، نيجه كنج قيزلرمزك عرض و ناموسلری هتك ايديله‌رك قويولره آتيليور، نيجه‌صبيلرمز آه‌وفغان ايچنده‌بوغوليور، صنف علميه‌مزدن شمدی‌يه قدر بش كيشی چيقوبده شولوحهٔ أليم اوكنده دين‌نامنه‌اظهار تأسف ايليور، بومظلومين وبوشهدای اسلام ايچون برجامعده، برمدرسه‌ده مولود اوقونيور، روحلرينه دعا ايديله‌رك بر فاتحه اولسون اتحاف اولنيورمی ؟ ايشته شو لوحه‌لر بزده اخلاق وحسيات دينيه‌نك‌ده كوشه‌مكده اولديغنی يك اعلا كوستريیور .

اخلاق دينيه‌سی ، اخلاق شخصيه‌سی ، اخلاق مليه‌سی كوشه‌مش اولان بر ملتك افرادی اك مدهش ، اك فجيع فلاكتلراوكنده بيله‌منافع خصوصيه وشخصيه‌سنی دوشنمكدن، ذوق وصفاسنه خلل ويرمكدن واز كچمديكی تاريخك اخباری ووقوعات مشهوده‌نك جريانيله مثبتدر .

ایشته قهوه‌خانه‌لر ، میخانه‌لر طوپ طولیدر. عموخانه‌لرده ینه بر چوق دینداش ووطنداشلرمز اکسیك دکلدر .

اوچ آی صوکره ایلك بهار کلیور ، کاغدخانه ینه جریان طبیعیسنی آله‌جق . فنار باغچه‌سی آرابه کزینتیلری، کوچوك صو قایق تنزه‌لری ینه باشلایه‌جق . قاییقلر ایچنده ، آغاچلر آلتنده ؛ ایچکیلر، ینتیلر ، پرطرب و آهنك اکلنجه‌لر، شرقیلر و کوبك آتمه‌لر ، یکدیکره سلام و بوسه‌لر تعاطیلری بلا نقصان دوام ایده‌جك .

خارجدن بو پرشوق ونشاط کچن حیات قلندرانه‌مزی سیر ایدنلر کمال حیرتله اوچ آی اول بونجه فجایع مشئومه ومصائب الیمه‌یه دوچار اولان بوخلق میدر؟ یوقسه هیچ فلاکت کورمه‌مش دیکر بر خلق میدر دیه کوزلرینه اینانمامق ایسته‌یه‌جك .

حیات پرنشوه‌مز قطعیاً خللدار اولمقسزین خواب استراحت وغفلته چکیله‌جکز . اوغرادیغمز بتون فلاکتلر اونوتیله‌جق ، ایزی بیله قالمایه‌جقدر . ینه بر بر مزله بوغوشه‌رق پوست قاپمقله اوغراشه‌جغز . فرقه جیلقله بتون آلیم خاطره‌لر ذهنمزدن سیلنه‌جك ، غزته وکتابلرمزده‌ده موضوع بحث اولمایه‌جق ، کیملرك موقع اقتداردن ایندیکی ، کیملرك اورایه کچدیکی ایله اشتغال اولنه‌جق ، یکی مأموریتلره کچمکلکلره قپو آچیله‌جق ، تنسیقات وتشکیلات

خیریلتی و کورولتیلری ایچنده دمکذار اولەرق تا یکی مسائل سیاسیه، یکی مصائب وفلاکتلرك ظهوری تاریخنه قدر بو دیدیشمه‌لر بوحرص و کینلر دوام ایده‌جکدر .

اخلاقمزك بوقدر بوزوق اولدیغنی هپمز آز چوق بیلیورز. اسباب فلاکتمزی‌ده یاواش یاواش اوکره‌نیورز . فقط بر شی وارکه اوکا دقت ایتمیورز . اوده اخلاقسزلغمزی یالکز بیوك شهرلره عطف ایتمکلکمزدر. حالبوکه وقایع أخیره اخلاقسزلغمزك دها درین، دها عمومی اولدیغنی کوستردی . بوندن صوکره اوفاق قصبه‌لره، حتی کویلره قدر نفوذ ایتملی یز . عرضه کچمك، یالان یره شهادتده بولونمق ، افترا آتمق ، حیله‌دن استفاده ایتمك ، وظیفهٔ عسکریه‌دن قاچمق ، طولاندیرمق ، ویریلن سوزده طورمامق، امانته اخانت ایتمك، حقسزلر وعدالتسزلکده بولونمق، مسکرات قوللانمق، سفاهته مبتلااولمق، قاراوینامق، تطلیقی سوء استعمال ایتمك ، عطالت ومسکنت کبی حالاتك حکم‌سوردیکی یرلرك دهاواسع ودهاعمومی‌اولدیغنی آکلایه‌جغز. تدنیٔ اخلاقمزك درجهٔ شدتنی آکلامق ایچون مأموریندن ایسه شورای دولت محاکمی، بری وبحری ضابط وافرادن ایسه عسکری محاکمی ، طبقهٔ ناسدن ایسه قصبه‌لره قدر محاکم ضبطنامه‌لری ، اوراق اتهامیه‌یی ، اعلامات محکومیه‌یی تدقیقدن کچیرملیدر ، که اصلاحی جهتنه کیدلدیکی زمان غایت اساسلی معلومات الده ایدلمش بولنسون .

دشمن چتالجه‌یه کلدکدن بر مدت صوکره مهاجرین مختلف مملکتلره طاغیلیوردی . ایشته بو اثناده جریان ایدن یوزلرجه وقعه‌دن بردانه‌سنی برغزته‌جی سوزشله نقل ایدییور . بو حکایه اوزون و آجیدر ـ مختصراً اقتباس ایلیورم :

«محاربه میداننده پدری شهید اولان ، والده‌سی پارچه‌لنان ، بر برادری ادرنه‌ده محصور بولنان ، دیکر برادرینك نره‌ده اولدیغی بیلنمه‌ین اون ایکی یاشنده برمهاجرجوجوغی استانبوله کلیر . بورادن‌ده جوار ولایتلردن .... برینه سوق اولنور .

اثنای سوقیاتده برلشدکلری خانده اوطورورکن ، برکویلی ایله اوغلی جوجغه مصادف اولور وکویده ، چالیشمق اوزره برابرجه کویه کلمسنی تکلیف ایدرلر . چوجق بونلره اویارق یوله چیقار :

یولده کیدرکن خائن حریفلر برقویتو یره جوجوغك ناموسنی هتك ایدر وبایغین برحالده براقوب کیدرلر . جوجوق کیجه‌لین کندیسنه کلیر ؛ اوزاقدن ایشیقلرینی فرق ایتدیکی کویه‌قوشار . اوراده برکویلی بونی خانه‌سنه آلیر . برایکی کون خدمتنده‌قوللاندقدن صکره ، اوده بابا اوغلك اجرا ایتدکلری وجدانسزلغی تکرار ایدرلر . زواللی چوجوق بومنفور کویدن‌قاچار . یولده ژاندارمه‌لره‌تصادف ایدر ویانه‌یاقیله حکایهٔ حال ایدر . ژاندارمه‌لر چوجوغی شهره کتیریرلر . فقط زواللی اوغرادیغی فلاکتلرك تأثیریله تجنن ایتمش . اوراده‌کی خسته خانه‌یه یاتیررلر . محبمزك آرقداشی اولان طبیب . چوجوغی اصول‌فنیه داخلنده تداوی ایدر . اونبش کون ظرفنده چوجوق ایی‌له‌شیر . ماوقعی همم طبیبه ، همده محبمزه آکلاتیر .

محبمز . تماماً شفایاب اولان چوجوغی برابرینه آلیر . ایلك کویلولره تصادف ایتدیکی خانه کوتورر . تحقیقاته کیریشیر . بر ایپ

اوجی یاقلار . وپولیسی خبردار ایدر . اکن پولیسك فعالیتی، فاعللری میدانه چیقارمغه مقتدر اولاماز .

شایان قتدرکه مهاجرینك اکثریتنی قادینلر تشکیل ایدییور . ارککلرك چوغی میدان حربده قالمشدر . اون قادینك باشنده یالکز بر ارکك بولونیور . زواللی قادینلر وقیزلر . ألیم بر سفالت ایچنده بولوندقدن باشقه اورالرده اکسیك اولمایان عرض وناموس دشمنلرینكده تعرضات جانیانه‌سنه اوغرایورلر .

بر حریف، ینه مهاجرلرك یرلشدیکی برخانه‌ده کوردیکی بر والده ایله قیزی عائله‌سنه یاردیمجی اولمق اوزره خانه‌سنه کوتورمك ایستر. زواللیلر راضی اولورلر. فقط کیتدکلری أوده قادین نامنه کیمسه‌یی کوره‌مزلر. بالعکس بر برینی متعاقب ایچری‌یه برطاقم ارککلر طولمغه باشلار . قیز حقیقتی آکلار وآننه‌سنك قوجاغنه آتیلارق آغلار . صیزلار . ارککلردن بری ، بونلرك فاحشه دکل ناموسلی مهاجرلردن اولدیغنی آکلاینجه یاواشجه چیقار ، ژاندارمه‌یه خبر ویریر وآنا قیزی محقق برفجیعه‌دن قورتاریر . »

یومی برغزته‌مزدن اقتباس ایتدیکم شو وقعه‌نك نه‌درجه‌لره قدر صحیح اولدیغنی بیلمه‌م . فقط آز چوق بوکا بکزر وقایع مؤسفه‌یه غزته‌لرمزك، طشره مطبوعاتنك اکثریسنده مصادف اولیورز .

بناءً علیه شهرمزه ، کویلری ، خانه‌لری یانمش ، بابالری وزوجلری شهید اولمش، قرداشلری وهمشیره‌لری آجلقدن وصوغوقدن أولمش اوله‌رق التجا ایدن بوقافله‌ٔ مهاجرینه هیچ براثر شفقت ، هیچ براثر معاونت کوستره‌بیلدکمی؟ زواللیلرك

غایت آز برپاره ایله حیواناتنی غصب ایدنلر، قاپنی قاجغنی یغما ایلینلر بولونمادیمی ؟

بیك درلو سفالت. ضرورت ایچنده آناطولی‌یه طاغتیلدقلرینی طویغوسز برحالده سیر ایتمدکمی؟ کویلرندن قالقوب کلنجه‌یه‌قدر اوغرادقلری سائر کونا تجاوزاتی ایشتمدکمی؟

شو لوایح اخلاق اوکنده جناب کبریانك غضب الهیسی ایله قهر اولمادیغمزه ، ییه‌جك اکمك ، اوطوره‌جق برمسکن بولدیغمزه بیك دفعه حمد ایتسه‌ك ینه آزدر.

کنجلرمز

بر ملت حیات سالخورده‌سنه وداع ایتمك ، کهنه‌لشمش عاداتی ییقمق، ایجابات عصریه وزمانه‌ایله یکی برحیاته آتیلمق ضرورتنده بولنورسه بووظیفهٔ انقلاب‌وتمدینی اکثریا کنجلری درعهده ایلر . ناصل‌که اختیارلامش بر عائله‌نك امید استقبالی یتیشدیردیکی اولاد شبابی اولدیغی کبی قوجه‌مش برملتده‌فیض ترقی واستقبالنی سینه‌سنده صاقلادیغی کنجلردن، کنج فکرلی اشخاصدن بکلر.

عجبا کنجلر بزده بووظیفه‌یی درعهده‌یه مقتدرمیدرلر؛ کنجلرمز بوملتی یکی بر حیاته، یکی بر دور ترقی یه اصعاد ایده‌بیله‌جك قابلیتی حائزمیدرلر ؟

کنجلرمزك یوزده سکسانی کندیلرینی ادارەدن عاجزدرلر. تربیەلری، تحصیللری غیر مساعددر. برملتك طبقهٔ منورەسنی، بر ملتك اك جسور واك فداکار افرادینی أولاد شبابی تشکیل ایتدیکی حالده بزده بالعکس بوکنج فکرلیلرده، یا پك فنا یتیشمش، یا هیچ یتیشمەمش، یاخود ملز وبوزوق بر حالده قالمشدر.

بزده کنجلر بر قاچ صنفه انقسام ایتمشدر. برقسمی آنجق تحصیلنی تدریسات تالیەیه قدر کتورەرك یتیشمش، وطن واستقبال حقنده هیچ بر فکر ایدینەمەمش، کندینه اساسلی بر مسلك تعیین ایلیەمەمش، یوم جدید، رزق جدید یاشامغه آلیشمش، یاعادی برایشه قویولمش، یا کلاخن بکی کسیلمش، طلومبەجیلغه سلوك ایتمش بوصورتله کنجلکنی پك فنا اولەرق افنا ایلمشلردرکه مملکت بونلردن فائده دکل، دائما ضرر کورمشدر، چونکه بونلرده نەتربیهٔ شخصیه، نەده تربیهٔ ملیه، هیچ برشی یوقدر.

ایکنجی برکنج طبقەسی که تحصیلی اولدقچه یوکسك، لسان آشنا، آزوچوق معلوماتلی ومتفنن بولنانلردرکه اعلان مشروطیتدن صوکره مملکتمزك اداری وسیاسی ایشلرینه، ملتك امور معظمەسنه اك زیاده قاریشانلر بوصنفدندر.

کنج تورکلکك بر تمثالی اولان بوکنج دماغلر، بوکنج فکرلر، بوکنج عثمانلیلر ناصلدر؟

بو گنج ومنور طبقه‌نك احوال پسيقولوژيه‌سنی تحليل ايتمك كوچ بر ايشدر .

بز گنجلرك تحصيل وتربيه‌لرنده بر اطراد، مقصد وغايه‌لرمزده بر اتحاد يوقدركه گنجلكمز شودر ديه‌بيله‌يم .

بر چوق گنجلرمز واردركه السنهٔ اجنبيه‌نك بر قاچنه ، اكثريسی فرانسزجه‌يه آشنادر . غربك بالخاصـه فرانسه‌نك ادبيـاتنه ، تاريخنه بتون فضل وكمالنه واقفدر . وولترلری ، روسولری، دوده‌لری، موپاسانلری رعنا طانير، فرانسز لسانی واسطه‌سيله آز چوق سائر ملتلرك حركت ادبيه‌سنه ده وقوف پيدا ايدر . اطوار وحركاتنـده بر آوروپاليلق كوزه چارپار . اوروپايی آوروپاليلغی تمثيل ايتمش جنتلمن بر توركدر . اعلا ، شيمدی بونك روحنه نفوذ ايده‌لم :

توركلكنه، مسلمانلغنه أسف ايدر، كندی عنعنات مليه‌سنه، تاريخنه بی‌وقوف كچينير ، عاداتنی ، مليتنی اكثريا تحقير أيلر ؛ گوزل بر اوروپا تربيه‌سی آلمش ، فقط آنك روحنی، اساسنی آله‌مامش ؛ قباحت ينه عائله‌سنده ، چونكه اوكا وقتيله ملی بر تربيه ويرمه‌مش ، اوغلنی غرب ايله شرق آراسنده بر بی‌نماز ياپوب چيقمش .

بوصورتله يتيشن گنجلرك اكثريسنده حب وطن ، حميت مليه، حس فدا كاری نقصان، پك نقصاندر. كبار عائله‌لری ايچنده يتيشنلرك اكثريسنك طرز معيشتلری، طرز تعليم وتربيه‌لری پك

نازکانه‌در . هر بری بر نونهال حیات اولان بو زمرهٔ شباب بعضاً قادینلاشمش اك حساس واك رقیق انسانلردر . تربیهٔ بدنیه‌لری تقویه ایدلمیه‌رك عز وناز ایچنده بویومش اولدقلری ایچون مجادلات حیاته آتیله‌مازلر. دها مبادیٔ شبابنده یورغون وعاجز دوشرلر .

مقدما بو کبی کنجلرمزك موقع اقتدارده اختیارلاملری یوزندن تورکیه پك چوق شیلر غائب ایتمش، پك چوق دفعه‌لر آلدانمش ، پك چوق فرصتلر ضایع ایلمشدر.

بوکبی کنجلرمزك آتشین حرص وأمللری یوقدر . عزم وثباتلری آزدر . تحصیللری‌ده بر آوروپا کنجی کبی مکمل دکلدر . مثلا فرانسه ادبیاتنی اعلا بیلیر، فقط بربانقه‌ده ، بر مؤسسه‌ده ، حتی بزم رسمی خارجیه نظارتمزده بیله جدی بر ایش کوره‌مزلر . تحصیللری پراتیق دکلدر . ساحهٔ حیاتده‌کی مساعیلری هپ قواعد ونظریاته مستنددر . تجارب حیاتیه محصولی اوله‌رق هیچ برایشلری یوقدر .

مصاحبه‌لری پك طاتلیدر . اکثریا مخاطبنه فیلوسوف تندن ، ایسپنسردن ، قانتدن بر چوق شواهد ایراد ایدر ، فرانسز رومانلرنده اوقودیغی طرز حیاتی ، معیشتنه تطبیق ایتمك ایستر، حیاتی خیالات ایچنده کورور. موانع حیات ومزاحم معیشت ایچنده یوغورلمادیغی ، حیاتله بوغوشه‌رق ، نیجه آجی

وكدرلی دملر کچیره‌رك تجربه‌دیده اولمادیغی ایچون اوغرایه‌جغی الك كوچوك و مشكل بر ایشلك اوكنده مغلوب اولور .

بویولده یتیشنلر حیاتك دائماً سعادتلی زمانلرینی ایستمرلر ، كزسینلر ، اكلنسونلر ، صالونلرده ، كویلرده یاشاسینلر ، وظیفه‌لری باشنه كچ كلوب ایركن كیتسینلر ، تیاترولرده ، مسامره‌لرده ، سوواره‌لرده اوقات كذار اولسونلر كنج وكوزل مادامه‌لرك صحبتنه قوشسونلر ، یاخود بوطبقه‌دن برر مترهس ایدینه‌رك مسعود وبختیار اولسونلر .

* * *

برقسم منور كنجمز واردركه یا پك فقیر ویا آزیجق حال ووقتی یرنده اولان عائله‌لرمزك اولادیدر . بونلرك تحصیللری جدیجه‌در . فقط مكتبده كوردكلری درسلر آنجق بزم اداره‌مزده ، رسمی برمأموریت باشنده‌كچر . اجنبی مؤسسه‌لرنده ، بیوك تجارتخانه‌لرده ثمره‌دار اولماز . فقط طمارلرنده‌ینه بزم كبی اوشرقك كوشكلكی ، عزمسزلكی ، قانی جولان ایدر .

آوروپاده‌كی كنج حیاتده بونلرده یوقدر . حتی بزده‌كی عناصر سائره‌نك كنجلرندن بیله تحصیلجه ، وقوفجه ، تجربه‌كجه ، تشبثجه بزم كنجلر پك كریدرلر .

بونلرده‌ده آتشین برأمل ، شدتلی برعزم ، قوتلی برقلب پك آز بولنور . ذاتاً بزده كندیسنی آز سوسون وطننی چوق سوسونلر نادردر . حرصلر ، امللر هپ شخصیدر ، وطنی اولانلر اندردر .

وطنك سلامتی ، ملتك رفاهی ، دولتك اعتلاسی ایچون چالیشیور کبی کورینلرك اکثریسی حقیقتده کندی منفعتلرندن باشقه برشی دوشونمزلر . نظر خودبینی آلتنده عظیم براندیشهٔ شخصیت کورینیر . فرط سعیدن ، حس فداکاریدن ، مشاق حیاتدن قاچان کنجلرمز بالطبع اقتصادی تشبثلره ، یورغونلقلی ایشلره آتیلمیورلر . داخلاً وخارجاً پارلاق وراحت مأموریتلر آرقه‌سنده قوشیورلر ، بونلری تعقیب ایدن دیکر کنجلرده عین امله حقوق ، طب مکتبلرینه دارالفنونه هجوم ایدییورلر و بوصورتله وطنه برچوق دوقتورلر ، آووقاتلر و بیکلرجه مأمور نامزدی اوله‌رق یتیشیورلر . فقط منتسبین زراعت ، صناعت وتجارت یوق . بونلری خرستیانلر وفرنکلر ایچندن ارامغه مجبورز .

کنجلرمزك برآره‌ده طوپلانه‌رق قونوشمه‌لرنده بیله مملکتك استقبالنه عائد موضوعلر پك آز یرطوتار . بیوك بیراخانه‌لرده ، واپور قماره‌لرنده بش‌اون کنجمزك برآره‌ده قونشدقلری زمان قولاق مسافری اولورسه‌کز اکثر مصاحباتك پك عادی شیلر اولدیغنی ، قادین ومأموریتلره دائر جریان ایتدیکنی ایشیدرسکز .

برکون پوتسدام جوارنده هاول کولی ایچنده برواپور کزینتیسی یاپیوردم . واپور اسکله‌نك برندن ایچه یولجی آلمشدی . بویولجیلر ایچنده‌درت شایقه‌لی کنج بولنیور ، وتورکجه قونشیورلردی . بودرت کنجك درحال عثمانلی اولدقلرینی سیمالرندن

تفريق ايلمشدم . حريتدن صوكره ترقی وتمدنه طوغری يول آلان برملتك يولجيلری عجبا نه‌قونشيورلردی ؟ مراق ايتدم . برساعت سورن مصاحبه‌يه‌دقت ايتدم. مكالمه‌هپ قاری‌واكلنجه اوزرينه دوام ايتدی. حتی ايچلرندن بريسی «برادر، ايكی‌كون ايچون پشته‌يه كل ، مجار قيزلرينی كور نه‌قدر أكلنه‌جكسك ! » ديدی . اوبری «ناصل كله‌يم. دها ايكی كون مدت مأذونيتمی اكمال‌ايتدم» ديدی. ديكری‌جواباً «جانم برقاچ كون خسته‌لغكی بهانه ايدر ، مأموريتنه كيتمزسك خفياً پشته‌يه كليرسك ، ايكی كون قاليرينه عودت ايدرسك » ديدی . آوروپانك كوبكنده كنجلرمزك شودوشونجه‌لرينه حيرت ايتدم .

اوروپانك مراكز مدنيه‌سنده طولاشان كنجلرمزك الك زياده‌اوغراغی شبهه‌سزاكلنجه‌محللريدر. لوناپارقلر، مولن‌روژلر زيارتكاهلری‌در. ايچمزده آوروپانك‌اوقصردلا آرای‌معرفتلرينی، موزه‌لرينی ، مؤسسات علميه وصناعيه‌سنی طولاشانلرمز نسبةً آزدر .

آوروپاده بويله مؤسساتی كمال‌مراق وجديتله طولاشان نه قدر چوق ژاپون كنجلرينه راست كلدم . فقط بزدن او قدر چوق فرقليدرلركه ...

صوكرا دارالفنونلری زراعی‌وصناعی‌مكتبلری، نه‌كنيكلری كزيكز باقيكز قاچ تورك وطنداشمز تحصيلده بولنيور . نانسی‌نك او مشهور الكتريق مكتبنده اوچ دانه ترك طلبه‌سی

یوق . لایپسیغ دارالفنوننده بالقان خرستیان حکومتلرینه عائد قاچدانه طلبه وار ، بزدن قاچدانه وار ؛ تحقیق ایدیکز . نتیجه‌ده بنم کبی نه قدر متأسف اولورسکز . اسویچره‌ده قولتوقلرینه برر فرانسز متره‌سی طاقه‌رق کزن قاچ مصرلی کنج کوردم ، فقط جدی برمؤسسه‌ده تك برمصرلی دینداشمزه تصادف ایتمدم .

حاصلی کنجلرمز آوروپانك اومؤسسات علمیه وفنیه‌سندن پك آز استفاده ایدییورلر. ذوقلی واکلنجه‌لی یرلره دها زیاده قوشیورلر .

بر کنج قالقسونده بر مسلك ایدنسون ، بتون مساعیسنی شو مسلکه حصر ایتسین استاد اولسون ممکن اوله‌مایور . هر بری برچوق امللرك ، آرزولرك آرقه‌سندن قوشه‌رق نتیجه‌ده هیچ برشی اوله‌مایورلر .

اوله‌مادقلری ایچوندرکه بوکونك مهم ولزوملی مأموریتلر مأمورسزدر. مشروطیتله برابر برچوق مناصب کنجلرمزك ایدی‌ٔ اقتدارینه کچدی ؛ نه‌یاپدیلر ؟ موجودی‌ده برباد ایتدیلر . اویله یاکاش ایشلر ، اویله خطالر ایشلدیلرکه بوکون ملت بوخطالری قان بهاسنه تمزله‌یور .

بز زواللیلر بونلرك موقع اقتداره کچمه‌سیله پك بیوك ایشلر یاپه‌جقلرینه قائل اولدق . حریت و مشروطیتی بو خلقه نشر ایده‌جکلرینه ایمان ایتدك . فقط حضرتلر اویله مستبدانه اداره‌یه

میل ایتدیلر که یاواش یاواش عبدالحمیدی بیله آرامغه باشلایوردق.

بتون شو افعال کنجلرمزك ثروت تحصیلیه سنك قلتنی ، تربیهٔ ملیه وسیاسیه لرینك بوشلغنی کوستریبوردی . هیچ بری نه حریتك ، نه ده مشروطیتك معناسنی آکلامامشدی . اقوالی افعالنه ، افعالی اقوالنه اویمایوردی .

بو پك طبیعی ایدی . عائله سندن ، مکتبندن نه تربیه الدیسه ، محیطنده نه کوردیسه آنك هیئت مجموعه سنی تطبیق ایده جکدی .

بو کنجلر ایچنده اویله جاهللر طانیرم که بونلر بر حکومت دکل بر او بیله اداره ایده مزلر . نه چاره که اقتدارسزلغنی بیلمزلر ، کندیلرینی پك بیوك بیلکیچ عد ایدرلر .

بونکله برابر ، بوکون تورکیه یی قورتاره جق کنج دماغلر واردر ، فقط بر مقصد ، بر مسلك تعقیب ایدرك یتیشمش ، تدقیقات وتتبعاتنی ، مساعیسنی اویوله وقف ایتمش ، قلبنده حب وطن وحب شاندن باشقه بر حس طاشیمامش ، بتون أمللرینی ، احتراصلرینی یالکز وطننه ، وطنداشلرینك سلامتنه حصر ایتمش فداکار کنجلرمز اندردر .

حیاتمزك بتون صفحاتی أله کدن کچیرلسه کافهٔ آمال وافکارمزك شخصی اولدیغی کوریلر . قلبلرمز یوقلانسه یدی اندیشهٔ شخصیتله چارپان شدید حرصلر ، کیندار أمللر درحال حس ایدیلیر .

کنجلرمز آره سنده بیله حقیقی وطنپرور مومیا ایله آرانه جق قدر آزدر . بك اوغلنك بیوك بیراخانه لرده ، أکلنجه محللرنده ،

لكن فرنكجه‌سنه كنجلك تفسخ ایتمش براجتماعك نشانهٔ‌المداریدر. بواویله برحیات شبابدركه، عزمسز، غایه‌سز براوچوروم‌ه طوغرو سقوط ایتمك اوزره بولنیور. بونلر اضمحلاله حاضرلنان برملتك سونوك ودیكنلی چیچكلریدر . بو چیچكلرده هیچ بر نفخهٔ حیات یوقدر .

هله خدائی نابت یتیشن وتحصیللری ناقص اولان اكثر كنجلرمزك اخلاقی‌ده پك صاغلام دكلدر . بالقان حربی فلاكتی اثناسنده بیله ینه ذوق وصفاسندن واز كچمه‌مش ، اوته‌ده بریده سرخوش بر حالده ییقیلوب قالمش كنجلره پك چوق دفعه‌لر تصادف ایتدك .

حاصلی بزده كنجلك حیاتی سونوكدر ، پریشاندر. آوروپا كنجلری عیارنده دكلدر . مسلكلری ، غایه‌لری قرارسزدر . دور استبداد ده یاغلی قویروقلره چاته‌رق موقع اقتداره كچنلر ناصل فرصتی غنیمت بیلوب یوك طوتمه‌یی وبوصورتله برركوشك صاحبی اولمه‌یی اجل معرفت صایدیلرسه شیمدیكی كنجلرمزك اكثریسی‌ده عین موقع اقتداره كچه‌رك بر آز مایه ایدینمك وبالآخره آوروپایه سیاحته چیقه‌رق ذوق وا كلنجه ایله یاشامق، بررمترهس ایدینه‌رك عودت ایتمك خولیاسنده‌در.

الله مملكتمزی بویله كنجلرك، بویله ساخته‌كار وطنداشلرك ألندن قورتارسون. بونكله برابر اویله كنجلرمزده واردركه برر ناموس مجسمدر ، وطنلرینی سورلر ، مطالعات وتتبعاته حصر

وجود ایدرك چالیشیرلر ، فقط عزت نفس وناموسلری اوته‌یه بری‌یه انتسابه مانعدر . برر طرفه چکیله‌رك وطنك حال ألیمنه آغلارلر . نه‌موقع‌اقتدارده کیلر بونلری آرار ، نه‌ده بونلر اونلره تملق ایلرلر .

ایشته بویله عفیف و چالیشقان کنجلرمزده واردر . نه‌وقت بویله صاحب عزم ، صاحب وقوف ، ناموسلی کنجلر ایش باشنه کچرسه بوملت محتاج‌اولدیغی ترقی‌یه ، شانلی برحکومته کسب استحقاق ایدر .

اخطار : بواثرك احتوا ایتدیکی مباحث سائره‌یی بالالتزام دیکر براثره تعلیق ایلدم . بوکلیاتی غایت اهون فیئاتله صاتمق ایستدیکم ایچون نسخه‌لری‌داها بویوك یاپمقدن واز کچدم . حیات اقتصادیه‌مزه عائد اولان متباقی مباحثی اوچنجی کتابله و (ملتك قصورلری) نامی آلتنده برقاچ کونه قدر نشره قرار ویردم . محترم قارئلرمك عفوینی رجا ایلرم .

زواللی ملت

کتابخانهٔ انتباهك برنجی عددینی تشکیل ایتمشدر . مندرجاتی فلاکتلرمزك باعث اسبابی اولان حکومتسزلکدن ، حکومتمزك ادارەسزلکلرندن بحث ایدر. بیوك بر رغبته مظهر اولمشدر . فیئاتی (۲۰) پارەدر .

ملتك قصورلری

کتابخانهٔ انتباهك اوچنجی عددینی تشکیل ایدەجکدر . بواثرده ملت عثمانیەنك اقتصاداً اوغرادیغی ضررلر ، فقر وضرورت عمومیەنك اسبابنی کوستریبور. بوقسم پك مهمدر. فیئاتی (٤٠) پارەدر . طبع اولنیور.

انقلاب حقیقی

محرر محترم احمدجواد بك طرفندن یازیلان وکنجلك کتابخانەسی نامی آلتنده نشر اولنان کلیاتك برنجی جزئی (انقلاب حقیقی) اوقومق ایستەینلر ایچون پك مهم ودکرلی بر اثردر . فیئاتی (۱) غروشدر .

بزده قادین

کنجلك کتابخانەسنك ایکنجی عددیدر . محرری احمد جواد بکدر. بواثر دخی تعلیم وتربیەلرینه، موقع اجتماعیلرینه پك آز اهمیت ویریلان قادینلرك حال حاضرلریله تربیهٔ مستقبلەلرندن باحث پك فائدەلی بر اثردر. فیئاتی (۱) غروشدر.